

ZASKRBLJUJOČI PODATKI

Ali smo dovolj aktivni?

Poznojesenski dnevi napovedujejo skorajšnji konec leta, bilančni podatki za tričetrtletje pa zadnje opozorilo pred končnim obračunom.

Letošnje aktivnosti so bile že od začetka leta poleg obravnavanja gospodarskih problemov vezane na zelo kočljiv problem nelikvidnosti, ki je iz meseca v mesec naraščala in ob polletju ter ob tričetrtletju prvič v zgodovini Litostroja povzročila izgubo.

Po izdaji četrtletne bilance smo začeli z izdelavo predsanacijskega programa, po polletni pa sanacijski program. Postavljene so bile zahteve po zniževanju stroškov in večji mesečni realizaciji, toda odnos med njima se nikakor ni mogel uskladiti. Na ta način se je mnogo energije in časa določenih delavcev porabilo predvsem za saniranje nastale situacije, premalo pa smo se posvetili razvoju, proizvodnji, disciplini in pravilnem stimuliranju delavcev, kar bi povečalo storilnost dela.

Poleg zunanjih zaviralnih dejavnikov smo tudi sami mnogo premalo storili za izboljšanje likvidnostnega stanja in preveč ravnodušno stali ob strani, namesto da bi z združenimi močmi skušali izboljšati finančni položaj delovne organizacije.

Zelo nepošteno je streljati puščice zaradi nastalega položaja samo za določene delavce, ki pa so storili dosti več, da bi se stanje izboljšalo, kot pa kritiki, ki samo neprizadeto stojijo ob strani; v nobenem primeru njihovo jalovo delo ne pripomore k izboljšanju položaja, v katerem smo.

Težko je pisati o uspehih poslovanja, če vemo, da smo imeli izgubo in poleg nje še precej povečano vrednost blokiranih sredstev, ki grozijo, da bomo zaradi njih izgubili dobavitelje polizdelkov in izdelkov, pa tudi naši osebni dohodki so zaradi takšnega stanja iz meseca v mesec vprašljivi.

Poleg tega, da so naše potrebe na domačem trgu nepokrite, imamo skoraj nepremostljive težave z uvozom zaradi pomanjkanja deviznih sred-

stev, zato je bil finančni plan izpolnjen le 61 %, moral bi pa biti 75 %.

Pri takšni realizaciji prihodka pa smo plan porabljenih sredstev presegle za 11 % in tako je zelo malo denarja ostalo za formiranje dohodka, veliko premalo, da bi pokrili vse obveznosti in bruto osebne dohodke, za sklade in akumulacijo pa tako in tako ni ostalo nič.

Zaskrbljujoči podatki o popolni neakumulativnosti nas vedno bolj oddaljujejo od našega velikega cilja — usposobitev za delo velike pokončne stružnice in postavitev zgradbe v okviru investicijske naložbe proizvodnje energetske opreme.

Tudi sklada skupne porabe za stanovanjsko gradnjo in druge namene sta prazna in mnogi zamažajo na tako prepotrebna sredstva za nakup stanovanja, kljub prednostim na prioritetnih delitvenih lestvicah.

Količinska realizacija je ob tričetrtletju nižja kot lani v enakem obdobju. Vzroki so že znani. Nabava vgradnih materialov je bila znatno otežena, uvozne komponente smo dobivali le na podlagi predplačil posameznim trgovskim organizacijam. Kooperanti zaradi neplačil računov nočejo izdelovati delov oziroma storitev za naše potrebe.

Naša delovna organizacija je izvozno usmerjena in smo ob tričetrtletju od planiranih 11,6 milijona ameriških dolarjev prilivov za leto 1987 dosegli nekaj čez 8,3 milijona, klirinških prilivov pa je bilo od planiranih 36,4 milijona doseženo 25 milijona.

Ob znižanju finančne in količinske

realizacije se je znižalo tudi število zaposlenih in je ob koncu oktobra zaposlenih 4438 delavcev (planiranih 4795). Žal se število sodelavcev znižuje iz meseca v mesec zaradi odhodov, predvsem takšnih, ki bi v nadaljnjem gospodarjenju Litostroja zaradi svojih strokovnih sposobnosti lahko odigrali važno vlogo. Višji osebni dohodki v drugih delovnih organizacijah so preveč vabljivi, da bi pripadnost delovni organizaciji odtehtala višji standard.

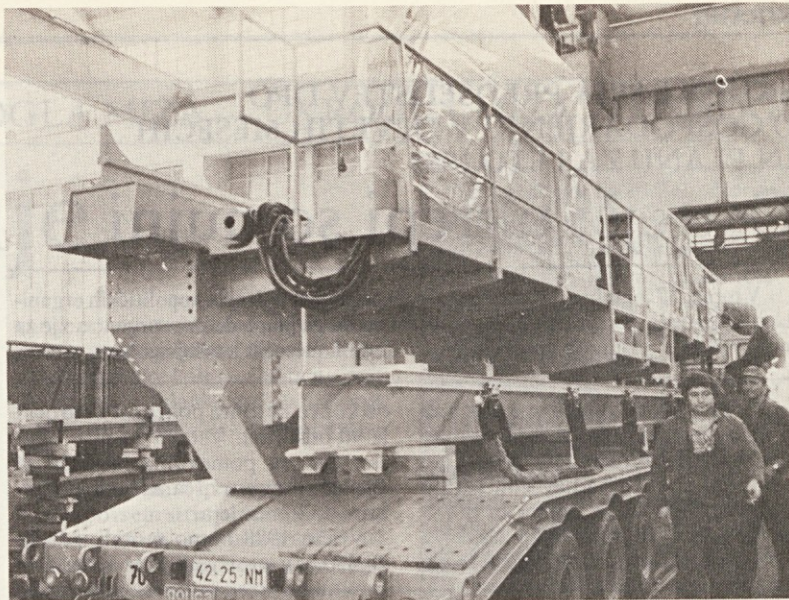
Pregled kazalcev uspešnosti poslovanja kaže ob tričetrtletju precej žalostno sliko in ni kazalca, ki bi razen osebnih dohodkov dosegel oziroma presegel plan in lanskoletno enako obdobje.

Zadnje četrtletje kaže, da bo le uspešnejše od ostalih, saj že oktobrski rezultati prikazujejo premik na boljše. Upamo, da bosta tudi preostala dva meseca dobra in bodo planske naloge izpolnjene, s tem pa vsaj delno zmanjšan velik izpad planskih zadolžitev devetih mesecev.

Pesimizem, ki ustvarja apatičnost, je odveč, saj je bil Litostroj že nekajkrat v podobnih težavah, vendar smo se vedno izvlekli ter nato še z večjim poletom dosegali boljše rezultate.

S pravilno stimulacijo delavcev, reorganizacijo ter prožnejšim premikom delavcev na dela in naloge, ki so ključnega pomena za Litostroj, ter z izterjavo iraških dolgov se bomo izkopal iz težav in pokazali, da znamo še vedno dobro gospodariti.

inž. Henrik Bratkovič

Elektroprivreda Dalmacije Split je za HE Djale naročila mostno dvigalo z nosilnostjo 90 ton. Skupna masa celotne opreme je bila 40.600 kg, na fotografiji pa je razstavljeno dvigalo med pripravo za transport na gradbišče (Foto: t. š.)

Vsem delavcem Litostroja
čestitamo ob dnevu republike

44 let AVNOJA

Spomin na drugo zasedanje AVNOJ je nenehno obnavljanje živga izročila revolucije, ki je v borbah za osvoboditev razkosane, okupirane domovine gradila temelje drugačne Jugoslavije. AVNOJ je utemeljil: Jugoslavija bo federativna republika.

Teh temeljev se zavedamo skozi ves naš povojni razvoj. Ob prazniku republike se moramo še posebej zavedati, da so se v Jajcu postavili tudi temelji oblasti delavskega razreda in delovnih ljudi ter nove Jugoslavije kot socialistične samoupravne države enakopravnih narodov in narodnosti.

Spominjamo se, da smo ob teh obletnicah odpirali nove tovarne, objekte, ali pa so zatulile sirene in naznanile, da je letni plan dosežen. Tudi Litostroj se je mnogokrat ob tej obletnici razširil za nov obrat. Tako smo na začetku leta 1986 načrtovali, da bomo letos za 29. november in ob zaključku praznovanja 40. obletnice obstoja Titovih zavodov Litostroj odprli nov objekt — objekt težke stroje-

gradnje. Žal se to ni uresničilo. Stroji, ki smo jih kupili, stojijo, namesto, da bi delavci na njih proizvajali novo vrednost.

Smo v gospodarskih težavah. Pa vendar sem prepričan, da se bodo delovni ljudje, tudi mi v Litostroju, izkopal iz težav. Prvo tako zagotovilo je, da imamo za naslednje leto že preko 90 % potrebnih naročil. Naš cilj je imeti za 120 milijard dinarjev naročil in predvidevamo, da ga bomo dosegli.

Vendar preprosto račun pove, da moramo za to mesečno izgotoviti povprečno za 10 milijard dinarjev opreme.

To pa je v največji meri odvisno od vsakega zaposlenega v Litostroju. Od tega je tudi odvisno ali bomo naslednje leto praznik republike praznovali drugače — z otvoritvijo novega obrata težke obdelave.

Predsednik DS DO
Janko Babič

Ob zagonu HE Mostar

19. oktobra smo praznovali prvi delovni uspeh na hidroelektrarni Mostar. Takrat se je namreč uspešno zavrtel prvi od treh agregatov nove elektrarne na Neretvi. Uspeh je bil zabeležen tudi v sredstvih javnega obveščanja, po krivici pa je tedaj izpadlo ime Litostroja, katerega skupni delež v okviru strojne opreme je skoraj 30 odstotkov.

Kljub temu pa smo vendarle lahko zadovoljni. V času od podpisa pogodbe 22. 6. 1984 smo dobavili v Mostar že tri turbinske regulatorje z elektronskim regulatorjem AT 10, sistem za komprimiran zrak, hladilni sistem s filtri, drenažni sistem elektrarne, mostno dvigalo za strojnico, portalno dvigalo za krono brane in portalno dvigalo za sifonske zapornice. Večina dela je že opravljena, preostajata nam le še uspešna zagona dveh agregatov.

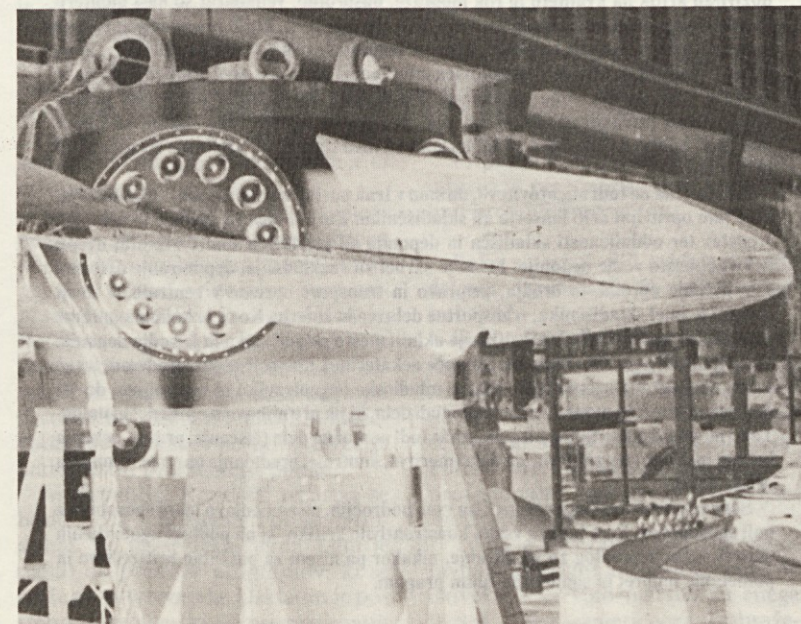
Večjih težav pri delu nismo imeli, razen z zamudo pri spremembah dokumentacije, kar pa je bilo uspešno rešeno. Nakopičilo se je seveda še za 3 mesece dodatne zamude, vendar je investitor z našim delom zadovoljen. Ugled smo si pridobili že z vsem dosedanjim delom pri elektrarnah na Neretvi — HE Jablanica, HE Rama in HE Grabovica, katerih skupna moč znaša okrog 350.000 KW. Med največje zmage lahko štejemo uspeh pri izgradnji HE Grabovica, ker je v tem času avstrijski ponudnik delal na sko-

raj enaki elektrarni na HE Salakovac. Ob pričetku obratovanja se je namreč izkazalo, da elektrarna, ki smo jo zgradili mi, dela neprimerno bolje in z manjšimi težavami. Tedaj smo dejansko pokazali, da se lahko po kvaliteti in časovni izvedbi uspešno kosamo z visoko razvito svetovno konkurenco. Upajmo, da bomo podobne uspehe

dosegali tudi pri nadaljnjem delu v Mostarju. Investitor »Hidroelektrarne na Neretvi« ima namreč v načrtu še nekaj elektrarn in upajmo, da bomo med izvajalci tudi mi.

Trenutno je na gradbišču HE Mostar od 5 do 15 naših monterjev in 4 iz skupine vzdrževalcev v HE Jablanica. Po načrtih je predviden zagon druge turbine 25. novembra, zagon tretje pa v začetku leta 1988. Upajmo, da nam bo uspelo pripraviti do naslednje številke širšo reportažo o zagonu drugega agregata in kaj več o naših uspehih ter pričakovanjih na Neretvi.

M. M.

HE Mostar bo imela 3 Kaplanove turbine. Vsaka bo imela moč 23,6 MW, delale pa bodo na 21,5 m padca, s pretokom 120 m³/s in 50 min⁻¹ vrtljajev.

SKUPNA SEJA PREDSEDSTEV DPO
O GOSPODARJENJU V DEVETIH MESECIH
IN PLANU ZA LETO 1988

Ostrejši ukrepi so nujni

V torek, 27. oktobra, je bila skupna seja predsedstev družbenopolitičnih organizacij Litostroja. Razpravljali so o pripravi predloga plana delovne organizacije za leto 1988 in o rezultatih gospodarjenja v devetih mesecih letošnjega leta.

Osnovni motiv razprave o planu za prihodnje leto je bil v tem, da je nujno do konca letošnjega leta doseči sto odstotno pokritost z naročili, kar bo osnova za sanacijo razmer in boljše gospodarjenje v prihodnjem letu. Kljub velikim prizadevanjem je bila

ob koncu oktobra pokritost z naročili le 90-odstotna. Vendar tu niso upoštevana vsa pomembna naročila za domača in tuja tržišča, ki bodo podpisana do konca leta. V letu 1988 bomo morali izdelati 20.530 ton proizvodov, iz katerih bi

Odmevna
okrogla miza

Ko premlevamo predlog(e) izhoda iz težav, se često ustavljamo ob nalogi, ki zahteva od nas Litostrojanov dvig produktivnosti za 20—30 %. Samo v razmislek bi rad navrgel: ali le z ukinitvijo drsečega delovnega časa in s tem, da vratarska služba strogo nadzoruje, ali ima vsakdo, ki zapuša DO pred iztekom delovnega časa, ustrezno izkaznico, oziroma dovolilnico? Premalo nas namreč zanima, če med samim delovnim časom res dovolj delamo, ustvarjamo novo vrednost ali pa s pomočjo službenega telefona iščemo nove, boljše zaposlitve. S tem pisanjem bi namreč rad pokazal, da imamo možnost nadzora tudi na delovnem mestu, ne le pri vhodu in izhodu. Tukaj seveda ne gre za fizični nadzor, pač pa za instrumente, ki so se pokazali dovolj dobri.

Če se sedaj distanciramo od omenjenega načina delovne discipline, se obrnimo k motivaciji. Kaj je motivacija, sploh ni treba ponavljati; dodal bi le, da je v delovnem procesu pomemben motivacijski dejavnik osebni dohodek, ker usmerja dejavnost delavca k skupno dogovorjenim ciljem, nalogam in smotrom. Znano je, da je delovna in dohodkovna učinkovitost delovnega procesa v TOZD ali DO odvisna od vsaj treh faktorjev:

- tehnologije, opremljenosti in organiziranosti delovnega procesa,
- usposobljenosti delavcev,
- motiviranosti delavcev.

Prvih dveh faktorjev ne bom razširjal, ker sta precej dobro znana in razumljiva v pravem pomenu, o motiviranosti oziroma stopnji, ki je prisotna pri delavcih posameznih tozdov, delovnih skupnosti ter celotne delovne organizacije.

Gotovo je, da neposredno vpliva na aktivnost — delovno učinkovitost delavcev, ob tem pa hkrati kaže svoj posredni vpliv na usposobljenost delavcev ter tehnologijo, opremljenost in organiziranost. Če upoštevamo tudi drugi del, ki ga skriva v sebi motivacija, šele dodobra spoznavamo njeno pomembno vlogo.

Površinsko odkrivanje nam seveda ne koristi kdove kaj. Globlji poseg pomeni, da moramo (bi morali že zdavnaj) ugotoviti motiviranost delavcev v posameznem (vsakem) tozdu, delovni skupnosti... Če pri tem upoštevamo določene kriterije, se nam po splošno-teoretskih obrazcih pokažejo štiri večje skupine delavcev, in sicer:

1. Delavci, ki sprejemajo skupne obveznosti kot svoje, se identificirajo s cilji, ki smo jih skupno dogovorili ter so AKTIVNI nosilci delovnega procesa.
2. Delavci, ki se ne identificirajo s cilji, vendar se jim v celoti podreajo ter nastopajo kot še aktivni nosilci delovnega procesa.
3. Delavci, ki se v najmanjši možni meri še podreajo skupnim ciljem, aktivni so le toliko, da pridobe osebni dohodek, sicer pa večino svoje pozornosti in aktivnosti usmerjajo na druga področja.
4. Ostane še skupina delavcev, ki so še »zaposleni« v organizaciji, vendar so se že odločili, da jo bodo ob primerni priložnosti zapustili, zato jih ne zanima več, temu primerna pa je tudi aktivnost v delovnem procesu.

Potem, ko smo oblikovali našete skupine delavcev, smo bržčas že dobili jasno sliko, ki kaže, da je delovni proces toliko bolj učinkovit, kolikor več delavcev pripada prvi skupini, oziroma čim višja in ugodnejša je motivacijska struktura delavcev. Ugotovitev je seveda splošno veljavna za vse organizacije, ne glede na področje dela.

Če bi kot edini motivacijski dejavnik upoštevali osebni dohodek, bi morali večino Litostrojanov razvrstiti v tretjo ali četrto skupino, ker pa poznamo delovanje tudi drugih motivacijskih dejavnikov, na srečo ni tako. Različni motivacijski dejavniki izboljšujejo motivacijsko strukturo, če

zagotovimo njihovo ustrezno delovanje. To pa pomeni, da delavcem omogočimo zanimivo delo, primerno delovno okolje, možnost uveljavljanja osebnostnih sposobnosti (inovativnost), da razvijamo pristne medsebojne odnose med vsemi delavci (danes je na žalost še tako, da je delavec sposoben izdati sodelavca v tem smislu, da prikima šefu, čeprav se zaveda, da je oba »ogoljufal«), da ne posegamo v njegov prosti čas, če pa že, mu ga pomagajmo pravilno razporejati in izrabljati, da sme soodločati o delu, nazadnje pa dodajmo že omenjeni osebni dohodek.

Poudariti velja še, da je intenziteta posameznih motivacijskih dejavnikov v različnih okoljih in obdobjih tudi različno pomembna. Dejstvo je, da se motivacijski dejavniki med seboj prepletajo, dopolnjujejo, prekrivajo in slednjič tudi nadomeščajo. Vsaka organizacija je dolžna sproti ugotavljati, katere motivacijske dejavnike naj poudarja glede intenzitete in smeri delovanja.

Če se sedaj vprašamo, kam sem hotel usmeriti pozornost, a nam ni čisto jasno, bom skušal razložiti z določenimi predlogi. V Litostroju je stanje pravzaprav zelo bedno. Zakaj? Ker nas določene stvari ovirajo ter ne dopuščajo v kratkem času izboljšati motivacijske strukture. Dejstva:

- Osebnih dohodkov zaradi naraščajočih izgub ne moremo dvigovati, da bi sledili inflaciji.
- V marsikaterem tozdu nismo ustvarili primernega delovnega okolja (opremljenost, varnost itd.).
- Možnosti za napredovanja ni, ker smo izkoristili že vse, kar se je dalo (kadar smo hoteli nagraditi dobrega delavca, ga nismo mogli po pravilniku o nagrajevanju — tam je bil že na vrhu — pač pa smo imenovali komisije, ki so ugotavljale z delom pridobljene delovne zmožnosti. Tako smo »uspešni marsikoga preselili iz proizvodnje v režijo, imamo kar nekaj strugarjev-šefov, ki jih sedaj primanjkuje. Ti »šefi«, ki imajo nedvomno veliko delovnih izkušenj, pa danes zaradi pomanjkljive izobrazbe vendarle ne obvladajo več situacije, četudi bi jih lahko še s čim nagradili.)
- Medsebojne odnose med tozdi smo porušili — če so sploh kdaj bili na primerni ravni, prenos na posameznike pa se je odvijal avtomatsko. Vem, da je še dosti drugih zadev, vendar naj prestanejo preizkus najprej tukaj našete.

Za zaključek bi rad nekaj predlagal — nič šokantnega ali terapevtskega, temveč rešitve, ki se mi zdijo logične. Ob tem me muči vprašanje: »Ali naj breme tega prevzamejo službe, ki že doslej niso uspešno opravljale svojih nalog?« Vprašanje ni odveč, vendar ga bom pustil ob strani.

Zdi se mi, če so moja razmišljanja v smeri razmišljanj večine tistih delavcev Litostroja, ki se zavzemajo za njegove boljše dni, da lahko predlagam:

1. Ugotoviti moramo koliko delavcev zaradi različnih vzrokov motivacijsko pripada 3. ali 4. skupini.
2. Čimprej se moramo znebiti tistih, ki nedvomno spadajo v 4. skupino, saj njihova neaktivnost le ovira napredovanje drugih.
3. Na podlagi strokovnih ocen je potrebno pripraviti predlog za spremembo pravilnikov o nagrajevanju, kakovosti, kontroli itd.
4. Izdelati moramo predloge ter izpeljati učinkovitejšo organiziranost DO kot tudi temeljnih organizacij.
5. Sproti moramo ugotavljati, ali vodstveni in vodilni delavci še optimalno izpolnjujejo naloge, ki so jim zaupane in naložene.

Predlogov bi lahko naštel še več — bolj ali manj originalnih. V tem trenutku pa se mi zdi pomembno, da bi jih vsaj nekaj tudi uresničili. To pa se bo zgodilo le, če jih ne bomo le naštevali, temveč o njih tudi razpravljali, spreminali in uvajali v praksi. Da pa ni moje pisanje zveličavno, dodajam: »Če sem v zmoti jaz, koliko je ostalih?« ter: »Če ni nihče drugi, zakaj sem jaz?«

Gor-jan

morali iztržiti nad 120 milijard dinarjev. To pa pomeni, da bi morali v prihodnjem letu mesečno iztržiti najmanj 10 milijard dinarjev, da bi tako pokrili vse stroške, material, osebne dohodke in ustrezno akumulacijo za razširitev osnove dela. Plan delovne organizacije za leto 1988 je tako zahteven, da ne bo dovoljeval nobenih odstopanj, zato je edina rešitev za delovno organizacijo, da ga izpolnimo. S tem prepričanjem so vodstva DPO sprejela naslednja stališča:

— Vodstva DPO zahtevamo, da mora biti plan za leto 1988 v vseh pogledih usklajen, tako glede tržnih možnosti, kakor tudi glede pokritja potreb delovne organizacije. Plan DO za prihodnje leto bo osnovna podlaga za izdelavo sanacijskega programa.

— Zavzemamo se, da je mesečna realizacija plana najmanj takšna, da pokrije vse stroške (8—9 milijard) in da bi v letu 1988 poslovali pozitivno. Zato je potrebno v tozdi in blagovnih skupinah nadaljevati z aktivnostmi, ki bodo omogočile čim večjo usklajenost in kompletiranost naročil ter izpolnjevanje rokovnih obveznosti. Sestavina plana za leto 1988 morajo biti tudi konkretizirani ukrepi, ki jih je predlagal generalni direktor (sistem dodatnega stimuliranja delavcev, sprejem in uveljavitev Pravilnika o kakovosti). Prav tako je treba v vseh tozdi in delovnih skupnostih sprejeti programe zmanjševanja stroškov.

V nadaljevanju seje so razpravljali tudi o rezultatih gospodarjenja v devetih mesecih letošnjega leta. Skupna ugotovitev poročevalcev in razpravljalcev je bila v tem, da devetmesečni rezultati gospodarjenja niso dobri. Izražajo se v premajhni realizaciji letnega plana, povečani izgubi, velikih revalorizacijskih stroških, ki presegajo obseg izgube, nelikvidnosti večine temeljnih organizacij, v naraščanju iraškega dolga, stopnjevanju krize v celotni strojegradnji in v primerjavi z

drugimi panogami v nizkih osebnih dohodkih.

Razprava je pokazala, da so potrebni temeljitejši sanacijski ukrepi, ki bodo zaustavili vsa negativna gibanja pri gospodarjenju oziroma pereče motnje v poslovanju DO.

Obisk delegacije Elektrovozostroitelja iz Tbilisija

Ko se je mesto Ljubljana pred leti pobrtilo s sovjetskim oziroma gruzijskim mestom Tbilisi, je bil določen za nosilca sodelovanja na področju strojegradnje Litostroj. Zato nas je letos v začetku oktobra obiskala štiričlanska delegacija Elektrovozostroitelja iz Tbilisija. Člani delegacije so si med svojim bivanjem ogledali Ljubljano in delček Slovenije, obiskali pa so tudi našo delovno organizacijo in se z našimi predstavniki dogovorili naslednje:

— proizvodno združenje »Elektrovodostroitelj« bo posredovalo Litostroju tehnologijo in potrebno tehnično dokumentacijo o praškovni metalurgiji, nudilo tehnično pomoč pri organiziranju dela praškovne metalurgije ter naredili ekonomsko tehnični izračun pri uvajanju praškovne metalurgije.

— Elektrovozostroitelj je zaprosil za dobavo iz Litostroja odlite dele iz jeklene litine — končno obdelane — v količini 1200 ton na leto. V najkrajšem času se pričakuje podpis pogodbe. Za realizacijo zgoraj omenjenega posla se Elektrovozostroitelj obvezuje dobaviti Litostroju potrebne surovine in materiale, kot so: feroligure, koks, elektrolitski nikelj, ferotitan, ferovanadij, ferokrom, grafitne elektrode in furanske smole.

— Litostroj bo nudil tehnične rešitve pri obdelavi hidravličnih cilindrov za elektro vilicarje.

— Litostroj bo nudil in dobavljal tehnologijo in opremo za regeneracijo livarskih peskov.

— Litostroj bo vključil v svoje ponudbe preoblikovalne stroje, žerjave različnih nosilnosti, vilicarje, reduktorje in črpalke.

Upamo in pričakujemo, da se bo sodelovanje med obema tovarnoma še poglobilo in razširilo.

J. Klobučar

ODMEVI NA ČLANKE • ODMEVI NA ČLANKE

Mladi za prihodnost

V zvezi z omenjenim člankom v oktobrski številki našega časopisa, ki ga je podpisal predsednik litostrojске mladine, se oglašam zaradi »pripombe mladinske organizacije pri obravnavi izgub v Iraku«. Oglašam pa se iz več razlogov: ker sem odgovorna oseba v tozdu Montaža in sem zato odgovoren za organizacijo in izvedbo montaže (torej tudi kadrovanja), ker sem eden od »nepotrebnih« pomočnikov tozdov, ker so v članku neresnični podatki in ker mladinska organizacija enostransko (da ne uporabim izraza tendenciozno) obravnava zapleteno problematiko izvajanja investicijskih del v tujini.

Že kmalu po podpisu pogodbe za dobavo in montažo opreme za HE Haditha (pripombe se očitno nanašajo na Haditho) smo se v tozdu Montaža zavedali zahtevnosti in obsežnosti tega objekta ter potrebe po sodelovanju tudi delavcev iz drugih tozdov. Zato smo objavili informativni razpis ter izpeljali razgovore z vodstvi tozdov. Predlagali smo jim, da nam po potrebi in v okviru možnosti začasno odstopijo za montažo v Hadithi najbližje delavce iz svojega tozda. Najboljše zato, da bi zagotovili kvaliteto in hitro izvajanje montaže, in tudi zato, da bi zaradi izrednega interesa (zaradi dobrih OD) odhod na delo v Irak bila tudi nekakšna nagrada za najboljše delavce. Iz tega sledi prva ugotovitev, ki jo predsednik v imenu mladine napačno razlaga: o odhodih delavcev iz drugih tozdov so odločala vodstva tozdov in ne odgovorni delavci v zunanji montaži. Delavce iz tozda Montaža pa so »kadrovali« vodje obratov. Ne razumem, od kje mladinski organizaciji in njenemu predsedniku podatek o »tolikih izgubah in zamudah« in to zaradi »napačnega in nesprejemljivega načina kadrovanja delavcev za delo v Iraku«. Za takšne obtožbe bi bilo nujno navesti dejstva, sicer izizeni ta obtožba kot navadno kritiziranje brez argumentov, ki lahko naredi več škode kot koristi (kar ni v interesu širše družbe). Z vsoto odgovornostjo namreč lahko trdim, da izguba na montaži še ni ugotovljena, in tudi če bo, ne bo zaradi »napačnega kadrovanja«. Tudi zamud zaradi montaže ni bilo. Vsa podaljšanja rokov montaže so bila sprejeta s strani naročnika (torej brez penalov), ker so bila posledica neplačanja Iraka in zaradi tega kasnitev v izdelavi opreme.

Podatek, da smo od aprila do oktobra 1986 uspešno spustili v obratovanje štiri turbine, dovolj zgovorno kaže na zgrešenost »ugotovitev« mladincev. Do sedaj smo zmontirali že mnoge turbine in drugo opremo na različnih koncih sveta. Nismo doživljali kritik na kvaliteto in rok montaže, nasprotno, velikokrat so naši monterji bili deležni pohval in priznanj za svoje delo. In monterji, ki jih je »kadrovalo« tudi sedanje vodstvo zunanje montaže. Moram omeniti še nekaj. Od vseh delavcev, ki so deleži v Hadithi, je bilo več kot polovica mladincev! In večina med njimi je pošteno in zavzeto izpolnjevala svoje obveznosti. Pri skupini 90 delavcev pa bi bilo preveč optimistično pričakovati, da ne bo tudi negativnih izjem. Take izjeme so bile v manjšini, bile pa so tako med mladinci kot tudi med starejšimi. »Sporni« strugar ni bil med njimi.

Neresnična ne tudi »ugotovitev«, da smo v Irak poslali strokovnjaka - inštruktorja, ki je tam opravljal delo lanserja ali skladiščnika. Zaradi obsega opreme in delovnih sredstev ter oddaljenosti skladišča in deponije od gradbišča smo v Hadithi uvedli delovno mesto vodje deponije. Le-ta je skrbel za razkladanje, deponiranje oziroma skladiščenje opreme in orodja, pripravo in transport opreme v centralo. V svoji skupini je imel skladiščnika, transportne delavce in šoferje. Ko se je količina opreme zmanjšala, smo zaradi racionalizacije ukinili mesto skladiščnika in je vodja deponije opravljal tudi delo skladiščnika. Mogoče nekaterim Litostrojanom, predvsem izven tozda Montaža (verjetno tudi vodstvu mladinske organizacije) ni razumljivo, da vsi delavci na terenski montaži opravljajo tudi dela, ki jih ni v njihovem opisu del in nalog. Tako monterji opravljajo poleg montaže tudi pomožna dela (čiščenje, pranje, sekanje betona in drugo) ter zahtevnejša dela (meritve, kontrole, predajanje opreme in mnoga druga dela).

Sem za poostritev odgovornosti na vseh področjih, za zamenjavo manj sposobnih z bolj sposobnimi. Sem tudi za vsako konstruktivno kritiko, ki na podlagi ugotovljenih dejstev vsebuje predlog za izboljšanje, nikakor pa nisem za pavšalno kritiziranje in pometanje najprej in samo pred tujim pragom.

Vodstva DPO so ponovno zahtevala pripravo ostrejših sanacijskih ukrepov, ki naj prispevajo k večji realizaciji plana, odpravi izgube v temeljnih organizacijah in zagotovitvi likvidnosti celotne delovne organizacije.

K. G.

IZ KURIRSKE TORBE

(obračun OD za delo v tujini na HE Haditha)

Avtor članka v uvodu govori o oblikovanju informacij in obveščanju delavcev, hkrati pa se opravičuje zaradi morebitne neupravičenosti objave. Naj ga že na začetku potolažimo. Obračun OD za delo v tujini ni zaupen dokument, zato tudi objava ni sporna. K informaciji pa je potrebno spoštljivo, da bi bil bralec točno informiran.

Pojdimo po vrsti. Za razliko od podpisa avtorja, ki se skriva za podpisom »uredništvo«, sta oba podpisa na obračunu čitljiva, s pripombo, da drugi podpis ni pod rubriko »odobreno« (te rubrike ni), temveč pod »pregledal«. Pa to niti ni toliko pomembno! Pomanjkljivo je avtor prepisal podatke o opravljenih urah in višini OD. Najvišji zaslužek je res 2.717.165 din, toda za 187 rednih ur, 50 nadur v septembru in 50 nadur iz avgusta. Za septemberske redne ure in 50 nadur je OD 2.163.996 din. Najnižji OD je 1.797.393 din oziroma za september 1.431.474 din.

Da je v obračunu »točno« 50 nadur, naj povemo, da delavci opravljajo več kot 50 nadur, »dovoljeno« pa je obračunati samo 50. Višek nadur se prenaša v naslednji mesec, neobračunane nadure pa ob vrnitvi delavec koristi kot proste ure (prerazporeditev).

Naj tudi dopolnimo podatek o višini dodatka za brezalkoholno pijačo. Le-ta znaša 20 ameriških dolarjev, izplačuje se v lokalni valuti (5,920 iraških dinarjev). Za ta dodatek lahko delavec dobi 3 l Pepsi cole (1 dcl na dan)!

Ni odveč omeniti še eno od »drugih ugodnosti«. Zadnje nakazilo deviznega dela OD (samo za Irak in Iran le-ta znaša 30 %, za drugi »del« tujine je lahko do 70 %) je bil izvršen v letu 1985! Dinarsko izplačilo deviznega dela OD (če delavec to želi) pa tudi ne teče gladko.

Avtor bi lahko v svoji sklepni ugotovitvi, da so osebni dohodki »dobri«, izpustil narekovaje, ker sicer bralec lahko podvomi v dobronamernost informacije.

Na koncu še ena dodatna informacija. Pravilnik o delu v tujini je izdelan in sprejet na podlagi republiškega in zveznega družbenega dogovora.

Mirko Čepuran

V razpravi so poleg članov uredništva (Karel Gornik, Marjana Meglič, Tone Škrjanec) sodelovali še: Anton Zupančič dipl. ing. strojništva — ravnatelj SŠTS, Franc Rihtaršič, prof. — pomočnik ravnatelja SŠTS, Vojko Štadler, ing. — predstojnik Izobraževalnega centra pri SŠTS, Smilja Preložnik, socialna delavka v šolski svetovalni službi, Jože Kristan, dipl. org. — vodja izobraževanja pri KSS, Tatjana Ivanič-Lukič, dipl. psih — vodja kadrovske splošnega sektorja, Srečko Pirc — kadrovik tozda TVGN, in Sejad Sijamhodžić — strugar v tozdu Obdelava ter predsednik konference OO ZSM Litostroj.

Zato smo se že pogovarjali o možnostih, da bi po končanem šolanju za posamezne poklice učenci opravljali še nekajmesečno praktično delo.

OKROGLA MIZA — OGROGLA MIZA — OKROGLA MIZA — OKRO

Skupni jezik naj bo znanje

A. Zupančič: O izvajanju pripravnosti na šoli smo tudi sami že razmišljali. V rednem pouku se učenec seznani s fazami in delovnimi operacijami, ki pa niso utrjene in bi jih bilo nujno utrjevati pod strokovnim nadzorstvom. Dogovoriti bi se morali, da ta del pripravnosti racionalno izrabimo; splošni del poenostavimo, strokovni del pa pod nadzorstvom in vodstvom strokovnjakov izpeljemo v šoli. Povsem nesprejemljivo je, da so pripravniki prepuščeni delavcem, katerim je vodenje pripravnosti dodano k ostalemu rednemu delu. Če to primerjamo z učiteljem praktičnega pouka, ki mora imeti visoko izobrazbo ter kup specializacij, vidimo, da je povsem nesprejemljivo in nerazumno, kako in komu prepuščamo izvajanje pripravnosti.

Tov. Pirc je omenil, da do sedaj njihov tozid iz šole še ni dobil učenca oziroma delavca, ki bi bil primeren in sposoben za delo na CNC stroju. To je res, vendar do sedaj še ni bilo mogoče zadovoljiti zahtev, saj smo s poukom v CNC učilnici pričeli šele v preteklem letu.

Za trenutne potrebe delovne organizacije pa smo v letošnjem letu tudi razpisali posebni tečaj za delo na CNC stroju. Ne vem, kakšen je bil odziv na ta tečaj v tozidu TVN, vem pa, da zadnji tovrstni tečaj, ki smo ga imeli, ni bil polno zaseden, oziroma zanj ni bilo velikega interesa.

Tatjana Ivanič-Lukič: Povedala bi nekaj besed o povezanosti šole in delovne organizacije. To, kar smo v letih od ustanovitve do danes dosegli in koristnega pridobili, moramo ohraniti in še povečati. Izkušnje, ki so se prenašale iz šole v delovno organizacijo in obratno, so dale dodatno kvaliteto šoli in delovni organizaciji.

Tudi interes delovne organizacije je, da je šola čim bolj kvalitetna ter da ne usposablja le za trenutne potrebe delovnega procesa, ampak tudi za naprej, za potrebe, ki se bodo šele pojavile.

V določenih obdobjih pride do navideznega nesoglasja in razhajanja med šolo in delovno organizacijo. Predvsem zaradi tega, ker je delovna organizacija usmerjena v glavnem v sedanji trenutek in manj v prihodnost, šola pa je usmerjena naprej in izobražuje učence tudi za bodočnost.

Strinjam se s trditvijo, da je potrebno na vse mogoče načine — s stipendiranjem, razpisi itd. pridobiti učence strojništva ter mislim, da vseh možnosti, ki jih imamo, še vedno ne izkoriščamo v zadostni meri.

Kar se tiče pripravnosti pa menim, da bi se moral C program pod strokovnim vodstvom izvajati na šoli, D program — delo na stroju pa v tovarni. Te stvari lahko s skupnimi močmi in dogovarjanjem uspešno rešimo. Na podoben način smo uspeli rešiti tudi vprašanje praktičnega pouka, tako da smo na šoli kot eksperimentalnem centru povečali število ur praktičnega pouka.

Šibka točka: pripravnost

J. Kristan: Kot kaže današnji razgovor, je na področju pripravnosti velika vrzel. Prepričan sem, da so glavni problem, zaradi katerega pripravnosti ne moremo organizirati tako, kot si želimo in kot se dogovarjamo, stroški tako organiziranega pripravnosti. Pripravnost bi bilo potrebno vnesti v sporazum o svobodni menjavi dela, saj bi bili rezultati pripravnosti veliko bolj oprijemljivi ter lažje dosegljivi, kot rezultati učencev po določenem delovnem obdobju (te predvideva sedanji sporazum).

Če se nekoliko povrnem še na začetek, ko je bilo rečeno, da je osnovni cilj šole pripeljati učence do poklica. V letošnjem letu je vpis študentov zadovoljiv in njihovo število zadostno. S tem mislim na vpis v prvi letnik. Kako pa je z vpisom v drugi letnik, kakšen je razkorak med prvim in drugim letnikom?

S. Preložnik: Osnovna šola osipa ne pozna več, zato se te težave ter osip prenašajo naprej, v srednjo šolo. Prvo leto usmerjenega izobraževanja je enotno, zato da se lahko korigirajo odločitve učencev in da se ti znajdejo tam, kjer jim je mesto.

Dejstvo je, da človekovo profesionalno pot v veliki meri opredeljujejo želje in odnos njegovega očjega pa tudi širšega družbenega okolja do šole in znanje. Znano pa je, da želje in iz tega izvirajoče odločitve o šolanju niso nujno skladne s sposobnostmi učenca.

A. Zupančič: Na postavljeno vprašanje je tov. Kristan potrebno dati konkreten odgovor. Prvi letnik je tisti, po katerem pride do usmerjanja in preusmerjanja učencev, ki programa niso zmogli. Učenci nadaljujejo v lažjem programu, lahko pa tudi obratno. Tako tisti, ki bi drugače odpadli, v skrajšanem programu dosežejo svoj cilj — pridejo do poklica.

F. Rihtaršič: Problem pri pripravnosti ni organizacija le-tega, temveč financiranje. Pripravnost je dano in prepuščeno združenemu delu, ki je prisiljeno, da ga izvaja in da ima čim manj stroškov. Izgleda ceneje, če so pripravniki v tozidu in v tem času vsak vsaj nekaj naredi. Nekaterim pa se zdijo pripravniki sedaj predvsem

veliko vpisanih učencev z zadostnim učenim uspehom in je tudi povsem realno pričakovati velik osip. Poleg tega pa je naša šola zahtevna in za napredovanje v višji letnik zahtevamo določeno znanje. Zato je osip velik, ni pa velik glede na vpis, kakršnega imamo.

Vsako leto se nekoliko izboljša struktura vpisanih učencev, žal le v promilih in ne v odstotkih. Veliko boljše bi imeli, če bi razpisovali več zahtevnejših programov. Tako bi imeli boljše strukturo vpisanih učencev, manj osipa ter na koncu boljše kvaliteto kadrov.

Ali so tehniki dejansko potrebni na CNC strojih?

F. Rihtaršič: Za delo na CNC strojih je predvsem potrebna teoretična spretnost programiranja, ni pa potrebna ročna spretnost. S tem pa pri izobraževanju ne opuščamo klasičnega znanja, ampak temu dodajamo še nova.

J. Kristan: Ali ni predrago, da za strožnico stoji človek, ki naj bi tudi programi-

... ter Preložnik in Zupančič (Foto: T. Š.)

T. Ivanič-Lukič: Predvsem pa želim, da nam šola pomaga pri uveljavljanju znanja ter potrebe po znanju v delovni organizaciji. Celotna delovna organizacija se mora čim prej začeti zavedati tega, da je znanje ter stalno izobraževanje vseh zaposlenih nujen pogoj za razvoj in obstoj delovne organizacije kot tudi vsakega posameznika.

strošek in breme. Ključni problem v dogovarjanju med šolo in proizvodnjo je denar: pripravnik dobiva plačo, katere mu šola ne more dati.

Izobraževanje za najnovejšo tehnologijo

Računalništvo in CNC tehnologija je področje, kjer je bilo strojništvo povsem presenečeno nad nenadnim prodorom in razvojem. Še pred 10 leti smo bili prepričani, da naše klasične strožnice ne more nadomestiti elektronika. Pred petimi oziroma šestimi leti, ko smo uvažali računalništvo, nismo natančno vedeli, kje se bo to znanje praktično uporabljalo. Danes pa vidimo, da je nujno potrebno in neizogibno.

V bližnji prihodnosti bomo morali zamenjati večino klasičnih strojev, saj je večja produktivnost mogoča le s sodobno tehnologijo. V šoli smo opremili učilnico, ki omogoča uvod v takšno sodobno tehnologijo in čudi nas odziv v delovni organizaciji, ki je manjši, kot smo pričakovali. Na strokovnjake, ki jih bomo nujno potrebovali v prihodnosti, moramo misliti že danes.

Zgrešena je predstava večine, da tehniki sodijo le za pisalno mizo. Za novim CNC strojem mora stati tehnik in ne poklicni delavec.

Med delavcem na klasičnem stroju in delavcem za CNC strojem je bistvena razlika. Za prvega je predvsem potrebna praktična spretnost, za drugega pa teoretično znanje. Kadrovska politika celotne delovne organizacije bi morala biti usmerjena v to, da zahteva čim več tehnikov za delo na proizvodnih delovnih mestih. To bi morali posebej poudariti. Tako bi lahko tudi štendičili in vpisovali v šolo večje število tehnikov, vendar za proizvodnjo in ne za v pisarno.

Učni uspeh učencev, ki jih vpisujemo v prvi letnik, je strašno slab. Okoli 40 % je zadostnih (150 od nekaj več kot tristo), zadostni uspeh v 8. razredu OŠ pa ni povsem realen, saj pomeni tak uspeh glede na družbeno politiko predvsem možnost vpisa na srednjo šolo.

Če na šoli vodimo takšno politiko, da želimo veliko poklicnih delavcev, potem je

ral? Ali ni boljše in cenejše, da program naredi programer in da se ga enostavno vnese v stroj?

F. Rihtaršič: Če bi bilo res tako, kot ste povedali, da.

S. Pirc: Za manjše in enostavnejše stroje zadostujejo delavci brez posebnega znanja, če je pripravljen orodje, program in material. Za težje, bolj zahtevne stroje, kjer mora delavec sam pripraviti orodje, ga menjavati in nastavljati ter opraviti korekcije programov, pa je potrebno večje in širše znanje.

Učenci, ki se učijo za tehnike, so prepričani, da bodo po končanem šolanju zaposleni v tehnološkem oddelku ali pa v konstrukciji in jih je skoraj nemogoče poslati v proizvodnjo na CNC stroj, čeprav je dejstvo, da bi bili po 3 do 4 letih prakse na stroju dobri tehnologi in programerji.

Lani smo poizkusili to izpeljati, vendar je od 13 tehnikov ostal za strojem samo eden. Takšen odnos in odklanjanje dela za strojem je tesno povezano z nagrajevanjem ter prepričanjem, da tehnik oziroma delavec z več kot tremi leti šolanja ne spada v proizvodnjo.

F. Rihtaršič: Res je bilo zamišljeno, da bo na računalniško krmiljenih strojih lahko delo opravljal kdorkoli. Vendar to v praksi ni tako. Vsak napačen gib na stroju ima lahko katastrofalne posledice — če upoštevamo ceno delovne ure stroja. Za strojem ne rabimo več klasičnega KV delavca ampak tehnika.

Kako z izobraževanjem delavcev izboljšati porazno kadrovsko zasedbo

Vemo in zavedamo se, da je kadrovska struktura v Litostroju porazna. Neustrezno znanje in izobrazbo naših delavcev lahko izboljšamo tudi s programom dodatnega izobraževanja že zaposlenih. Kaj smo storili in kaj nameravamo v tej smeri ukreniti v prihodnosti?

J. Kristan: Trditev o porazni kadrovski strukturi odlično ilustrira podatek, da je v Litostroju zaposlenih 42,5 % delavcev brez vsakega strokovnega znanja in imajo končno le osnovno šolo oziroma niti te ne. Od približno 4500 zaposlenih je 1028

delavcev brez končane osnovne šole, 882 pa ima samo dokončano OŠ.

A. Zupančič: Tudi letos smo v tozde poslali program izobraževanja za odrasle in kot že pred tem je bil tudi letos odziv precej slab. Sprašujemo se, zakaj ni pravega odziva in kje so vzroki? Prav gotovo je eden izmed ključnih vzrokov neustrezno in nepravilno nagrajevanje znanja v delovni organizaciji, slaba motiviranost delavcev za izobraževanje, veliko pa k temu pripomore tudi tako imenovano ugotavljanje z delom pridobljene delovne zmožnosti.

J. Kristan: Povsem na jasnem si moramo biti, da se v Litostroju znanje ne nagruje. Ugotavljanje z delom pridobljenega znanja pa k temu še dodatno prispeva ter nikakor ne spodbuja potrebe in želje po izobraževanju. Nedopustno in nerazumljivo se mi tudi zdi, da o tem komisijem ugotavljanju pridobljenega znanja ni nikakršnih zapisnikov, kjer bi bili navedeni odgovori ter vprašanja. Enako nedopustno je tudi to, da je komisija sestavljena zgolj iz sodelavcev in da celotna procedura poteka pretežno v obliki neformalnega razgovora.

Kritično si moramo ogledati tudi oblike ter načine izobraževanja odraslih v šoli, ki je po mojem mnenju preveč šolniški. S tem mislim predvsem to, da je preveč tog in da manjka andragskega pristopa pri oblikovanju programov.

Na drugi strani pa imamo dopisne delavske univerze, katerih programi pa so tako poenostavljeni, da je znanje, ki ga delavci dobijo, nikakršno.

Poiskati bi morali vmesno pot, ki bi bila najboljše in primerna za večino delavcev, ne pa, da zaradi različnih vzrokov (izmenjsko delo, težave s prevozom itd.) delavce namesto za šolanje na naši šoli štipendiramo za šolanje na delavskih univerzah.

V. Štadler: Na naši šoli v okviru izobraževalnega centra nudimo izobraževanje ob delu v kovinski in metalurški usmeritvi, v prihodnjem letu pa planiramo tudi elektro usmeritev. Izobraževanje v vseh teh usmeritvah obsega programe od druge do pete stopnje.

To je en del izobraževanja, ki ga pokriva izobraževalni center, drugi del pa so

Na naši šoli deluje tudi izobraževalni center, ki vsako leto razpisuje izobraževanje ob delu in iz dela. Vendar imamo vsako leto težave z zapolnitvijo tega izobraževanja, ki je namenjeno odraslim. Zupančič

različni seminarji in tečaji. Imamo tudi možnost izobraziti delavce za delo na CNC strojih v ustrezno opremljeni učilnici. V delovni organizaciji bi morali določiti vse tiste delavce, katerim bo znanje in poznavanje CNC tehnologije, kot ga nudimo v naši šoli, nujno potrebno. V izobraževanje bi bilo potrebno vključiti tudi pripravnike, ki bodo delali na CNC strojih.

Usposabljanje delavcev s končano osnovno šolo po določenih programih, ki jih pripravimo glede na potrebe tozidov in DO, pa je tretja možnost izobraževanja ob delu, ki jo nudimo.

F. Rihtaršič: Ponovno vključevanje odraslih v šolo je vedno težavno. Zato se trudimo, da so oddelki za odrasle vključeni ter ločeni od rednih učencev. To možnost imamo, saj se redni pouk konča že ob 14.30 in je šola popoldne prosta.

Zaključeni oddelki za odrasle pa omogočajo tudi drugačen pristop, tako programski kot tudi andragski. Udeležencem skušamo priznati čim več predmetov, ki so jih že drugje opravljali, pa tudi glede navzočnosti nismo tako strogi. Posluh v tej smeri imamo in trudimo se ga še povečati, ne moremo in nimamo na posluha, ko gre za znanje.

Iz Litostroja je odziv na naše programe, ki so namenjeni odraslim, precej manjši, kot smo pričakovali in predvidevali na osnovi podatkov o kadrovski strukturi ter o potrebah DO.

Menim, da bi se morala tudi DO prilagoditi ter delavcem, ki se izobražujejo ob delu nuditi nekatere ugodnosti. Morali bi jim priznati krajši delovni čas — na primer 6 ur na delovnem mestu, ostalo pa v šoli. Tako bi dobili večje in boljše znanje ter tudi večjo in boljše kvaliteto v proizvodnji. To je izziv in ena od poti do boljšega znanja, o kateri bi morali razmisliti in razpravljati. S tem bi delavcu ponudili še dodaten motiv za izobraževanje, mu dali občutek, da delovna organizacija njega in znanje, ki ga bo pridobil, želi ter potrebuje.

Spoznati potrebo po znanju

T. Ivanič-Lukič: Litostroj znanju pripisuje premajhen pomen. To se kaže v naši kadrovski politiki, pa tudi v situaciji, v kateri se nahajamo. Če se zdaj, v teh težavah ne bomo pravilno obrnili in spremenili svojega odnosa do znanja, potem pravih perspektiv ter pravega izhoda iz težav ne bomo našli.

Zaradi takega odnosa do znanja tudi ni vgrajene nikakršne motivacije za izobraževanje — tako materialne kot tudi nobene druge. Ugotavljanje z delom pri-

dobljene delovne zmožnosti je naredilo ogromno škodo in je vse želje ter prizadevanje za pridobivanje znanja povsem izničilo.

Če hočemo kaj spremeniti, se moramo najprej vsi v delovni organizaciji zavedati potrebe po znanju, in šele ko se bomo tega zavedali, bomo lahko poiskali motivacijo ter načine za doseganje boljšega znanja naših delavcev. Običajno mora postati, da bo šel vsak enkrat letno na usposabljanje oz. izobraževanje in da brez tega ni nobene napredovanja, nikakršnih sprememb v njegovem nagrajevanju. Ta potreba se mora kazati v celotni politiki delovne organizacije in mora biti jasno zahtevana v celotnem sistemu in programih izobraževanja ter usposabljanja za vse nivoje.

A. Zupančič: Kdo v DO bo tisti oz. je tisti, ki mora konkretno pričeti s tem delom? Mislim, da je treba vse, kar se tiče izobraževanja, načrtno in konkretno opredeliti. Pogovarjamo se o različnih rešitvah, a že vrsto let ostajamo samo pri pogovoru, rešitev pa ne najdemo. Nekdo v DO mora akcijo sprožiti in na njej vztrajati, pričakujemo pa lahko, da bodo utemeljen program podprla tudi vodstva tozidov in DO.

T. Ivanič-Lukič: Posameznik, ki se za izobraževanje odloči, ima od tega v naši DO le malo koristi, veliko pa težav. Celoten sistem mora biti usmerjen k temu — cenjenju ter spodbujanju pridobivanja znanja, kajti če nimamo celovite in skupne politike, na tem področju ne bomo dosegli pravega uspeha.

J. Kristan: V razvitih sistemih je izobraževanje sestavni del vodenja. Vodja ali direktor ima določen plan izobraževanja, ki ga mora izvršiti. Izvršitev tega plana je tudi eden izmed elementov, na osnovi katerih se ocenjuje njegova uspešnost.

Pri nas žal ni tako. Izobraževanje bolj oviramo kot pa ga spodbujamo, in predvsem v zadnjem času vsakomur, ki se udeležuje kakršnegakoli izobraževanja, že vnaprej povemo, da bo moral sam prispevati denar, ki ga bo dobil enkrat v prihodnosti povrnjenega. Rečemo lahko, da se dejansko vsako izobražuje na svojo škodo in iz lastnega entuziazma ter brez kakršnekoli spodbude s strani DO.

S. Pirc: Izobraževanje ob delu je povsem odvisno od posameznika, v njem pa ne vidi nikakršne motivacije. Nekoliko večji je interes za višje stopnje šolanja (VI. oz. VII. stopnjo), za III. in IV. stopnjo pa je zanimanje zelo slabo.

Nemoteno poteka izobraževanje ob delu le tam, če je predpisano oz. zahtevano z zakonom — tak primer je varstvo pri delu, če ne pa so težave izredne in praktično nepremostljive.

A. Zupančič: Očitno bi bilo treba izobraževanje delavcev na nek način uzakoniti. Vendar — kdo pa je tisti, ki bo sprožil postopek, ki bo določal, da je izobraževanje in usposabljanje sestavni del dela?

T. Ivanič-Lukič: To je stvar kadrovske politike v katero pa v naši delovni organizaciji še nismo vgradili znanja in izobraževanja kot temeljnega načela, ki bi ga skozi program aktivnosti na tem področju zavestno uresničevali vsi nosilci kadrovske politike od družbenopolitičnih organizacij, strokovnih služb do vsakega delavca.

F. Rihtaršič: O teh stvareh bi morala besedo reči sama delovna organizacija, šola nudi le storitve in je neke vrste servis, napačno pa bi bilo, če bi bila šola kreator in tisti, ki bo od DO zahtevala določene stvari, ki neposredno niso njena zadeva.

Šola je pripravljena izpolniti vsako željo DO s področja izobraževanja, vendar pa mora DO to željo izraziti ter urediti pogoje.

(F. Rihtaršič)

Na samem začetku je bilo rečeno, da je šola tista, ki mora biti vsaj korak pred časom, DO pa je pretežno vsidrana v sedanjosti. Kako je z izobraževanjem za prihodnost, kje in kako najdeta pri tem DO in šola skupni jezik?

A. Zupančič: Ko sem govoril o tem, da smo korak pred časom, sem hotel reči, da smo na svoj račun že slišali očitke, da izobražujemo delavce za 21. stoletje. Menim, da je prav, da na šoli razmišljamo in delamo tudi za prihodnost, ne pa le za trenutne potrebe DO. Že nekaj let ugotavljamo, da se mladi težko odločajo poklic oblikovalec kovin. Na drugi strani pa smo se tudi v tovarni že prepričali o produktivnosti sodobnih strojev, ki pa zahtevajo več znanja in manj ročnih spretnosti. Če hočemo našo proizvodnjo izboljšati, moramo pričeti razmišljati o posodobitvi proizvodnje, ki pa bo zahtevala več strokovno usposobljenih delavcev in manj ročnih upravljalcev. Hkrati pa smo tudi prepričani, da bo sodobna tehnologija bolj privlačila mlade.

Kljub navideznemu nesoglasju, katerega nakazuje, pa moramo omeniti, da nam je ravno Litostroj omogočil, da lahko nudimo učencem vpogled v CNC tehnologijo. Prepričan sem, da bomo tudi v bodoče, tako kot smo bili do sedaj, tesno povezani in da bo naš skupni jezik ravno usposabljanje in razvijanje mladih za delovna mesta, ki jih narekuje sodobna tehnologija.

(Zapisal T. Skrjanec)

40-letnica Litostroja je tudi jubilej šole

Razvoj litostrojske šole se v marsičem razlikuje od drugih srednjih šol. Pred 40 leti je začela delovati kot povsem nova šola v sestavi Litostroja, ki je bil takrat še v izgradnji. Zaradi posledic komaj končane vojne in hitrega gospodarskega razvoja po obnovi je povsod primanjkovalo strokovnih kadrov. Litostroj se je odločil, da ustanovi in zgradi med svojimi prvimi najpomembnejšimi objekti strokovno šolo.

Hkrati, ko se je Litostroj lotil zahtevne, sodobne strojne proizvodnje, je bilo torej potrebno organizirati lastno izobraževanje ter si tako zagotavljati dober strokovni naraščaj. Pri tem se je pokazala še druga posebnost šole glede na tedanji način izobraževanja poklicnih delavcev. Litostroju ni ustrezal obrtniški, vajenski način izobraževanja, zato se je odločil za novo vrsto strokovne šole s sprotnim, načrtnim, prepletajočim se teoretičnim in praktičnim izobraževanjem v dobro opremljenih šolskih delavnicah, a v tesni povezavi s tovarno. Podobne industrijske šole so ustanovile še nekatere druge večje industrijske delovne organizacije.

Tako je bila že od vsega začetka začrtana pot kvalitetnega razvoja šole do današnje razvite vzgojnoizobraževalne organizacije.

Industrijska kovinarska šola je pričela pouk že v šolskem letu 1947/48, čeprav takoj še ni imela vseh pogojev za redno delo. Zagotoviti je bilo treba najnujnejši pedagoški in tehnični kader ter urediti prostore za pouk in bivanje učencev. Dokler ni bila leta 1949 zgrajena in opremljena nova šola pri tovarni, je delovala v začasnih prostorih v Gunceljah pri Šentvidu, praktični pouk pa so imeli učenci v delavnici v Šentvidu, največ pa v tovarni. Z izgradnjo nove šole so se pogoji bistveno izboljšali, hkrati pa so se povečale tudi zmogljivosti šole. Izpopolnjena je bila notranja organizacija šole, nameščeni novi učitelji.

V jeseni leta 1950 je bil ustanovljen oddelek delavskega tehnikuma, ki je bil enota, vezana na kadrovsko službo Litostroja. Toda pouk je trajal le eno šolsko leto, saj ni bilo racionalno, da bi imel Litostroj še eno šolo.

Prvi zaposleni Litostrojčani so se pričeli izobraževati v tečajih in seminarjih kmalu po letu 1950. Odprt je bil tudi oddelek industrijske šole za zaposlene.

V letih od 1957 do 1960 je bil na šoli sedež okrajne komisije za priznavanje nazivov kvalificirani in visoko kvalificirani delavec za poklice, ki smo jih izobraževali na šoli. Člani komisije so bile prosvetni delavci šole.

V letu 1951 se je prešolalo na šolo večje število učencev iz takrat ukinjenih strokovnih šol v Kamniku, Trbovljah in še v nekaterih drugih krajih.

Do leta 1960 se je obseg vzgojnoizobraževalne dejavnosti že toliko povečal, da je bil ustanovljen izobraževalni center z razvejano dejavnostjo. Industrijska kovinarska šola je bila v njem le ena, seveda najmočnejša veja te dejavnosti. V skladu z zakonom o srednjem šolstvu se je preimenovala v poklicno šolo.

Izpopolnjena je bila tudi notranja organizacija in razširjeno izobraževanje odraslih. Poleg že navedenega smo pričeli izobraževati delavce ob delu za strojne tehnike in delovodje.

Razvoj samoupravljanja in njegove organiziranosti

Samoupravljanje se je na področju družbenih dejavnosti uveljavilo šele po prvih izkušnjah delavskega samoupravljanja v gospodarskih delovnih organizacijah.

Zakon je določal najprej šolski odbor kot napol samoupravni organ. Na šoli je pričel z delom leta 1952. Člani so bili predstavniki delovne organizacije, staršev in šole. Predsedniki so bili vedno predstavniki Litostroja, ki je tako vplival na izvajanje dela šole. Sicer pa je šola delovala kot javna šola, v skladu z republičnimi zakoni in šolskimi predpisi ter obvezujočimi učnimi načrti.

Leta 1960 je bil izvoljen nov samoupravni organ - svet izobraževalnega centra. Sestavljali so ga člani v podobni sestavi, kot ga je imel prejšnji upravni odbor, vključili so se še predstavniki družbenopolitične skupnosti (občine). Seveda pa se je funkcija odločanja poglabila in razširila.

Na podlagi ustavnih dopolnil se je izobraževalni center že leta 1975 organiziral kot ena izmed temeljnih organizacij (tozdr) Litostroja, kasneje pa je to svojo samoupravno organiziranost še izpopolnil. Tako se je izoblikovala sedanja samoupravna organizacija.

Na šoli deluje ves čas šolska skupnost učencev s svojimi odbori in oddelčnimi skupnostmi. Šolska skupnost je tudi podlaga za delegatske povezave učencev in za delo skupine delegatov-učencev v svetu šole.

Delavci šole imajo svoje delegate v samoupravnih organih delovne organizacije in v SOZD ZPS (Združenje proizvajalcev strojne

V letu 1973 so se v poklicno šolo vključili učenci Iskrine poklicne šole v Ljubljani, ki je zaradi slabih pogojev prenehala delovati. Po posebej sklenjeni pogodbi s SOZD Iskra smo prevzeli izobraževanje učencev za elektro in kovinarske poklice za delovne organizacije Iskre ljubljanskega območja v obsegu 250 učencev vsako leto skupaj v vseh letnikih. V ta namen je Iskra financirala izgradnjo prizidka s 5 novimi učilnicami, 3 delavnicami za praktični pouk in kabinet za učitelje. Po opravljeni verifikaciji se je šola preimenovala v poklicno kovinarsko šolo in elektro šolo s tremi odseki: kovinarskim, metalurškim in elektrotehničnim. Število učencev se je skoraj podvojilo.

V zvezi s to razširitvijo svoje dejavnosti je izobraževalni center odprl dislocirani oddelek za pouk RTV mehanikov pri Iskrini tovarni radijskih sprejemnikov v Sežani.

Šola je skrbela za dober učiteljski kader. Za strokovni pouk smo pridobivali strokovnjake iz Litostroja, precej iz vrst nekdanjih učencev naše šole. Ti so si pridobivali s študijem ob delu pedagoško izobrazbo in po potrebi še višjo stopnjo izobrazbe na pedagoški akademiji ali fakulteti.

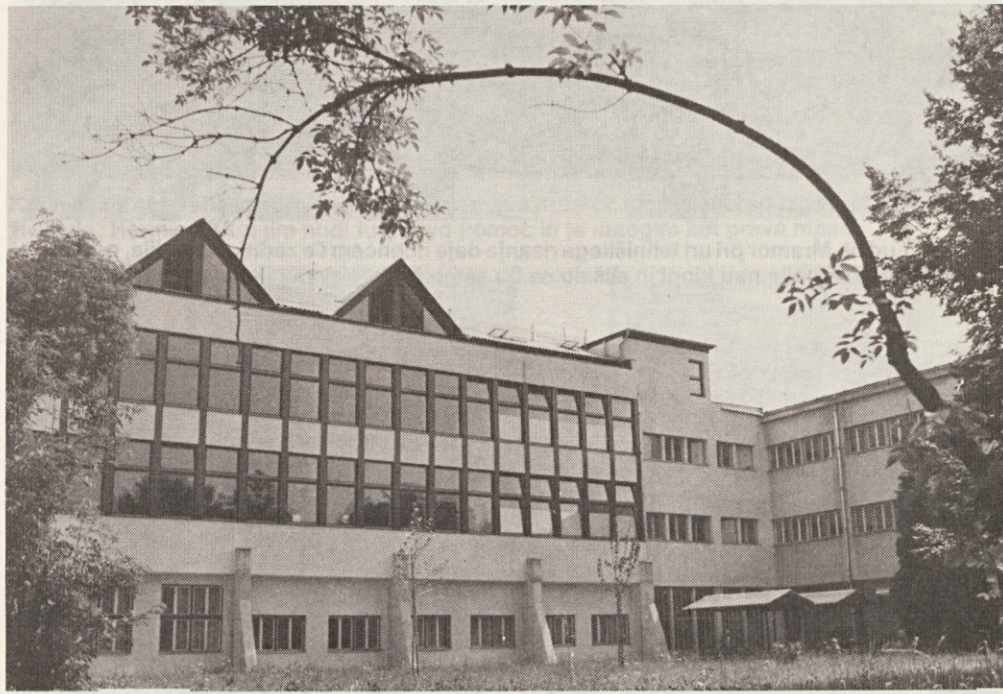
Učitelji so samoiniciativno, ali vzpodbujeni od vodstvenih delavcev in pedagoških svetovalcev, ves čas sledili razvoju sodobnih učnih metod in prispevali k temu tudi svoj delež. V šoli so preizkušali nove učne načrte, ki so jih sestavljali v sodelovanju z Zavodom za šolstvo, ali pa so sodelovali v ustreznih komisijah zavoda. Imeli so precej vzornih učnih nastopov za učitelje sorodnih šol, vodili aktivne učiteljev, prenašali svoje izkušnje. Izdelovali so nekatera učna sredstva, uvažali novo učno tehnologijo, pisali skripta, veliko vaj, sedaj pa tudi nekaj učbenikov. Poleg te strokovne aktivnosti je za šolo ves čas značilna poudarjena pedagoška, vzgojna naravnost v odnosu do učencev. Na tem temelji vzgojnoizobraževalno delo na šoli tudi danes.

opreme). Ker je šola tozdr Litostroja, je njena problematika po potrebi na dnevnem redu samoupravnih organov v tovarni, na šolskih pa Litostroj. Marsikaj pa sploh urejamo z drugimi tozdr Litostroja skupno, na samoupravni osnovi (skupni samoupravni akti, združevanje sredstev - amortizacije ipd.). Tudi to je posebnost šole v primerjavi z drugimi srednjimi šolami.

Navedimo še, da je šola sedež skupščine enote posebne izobraževalne skupnosti za strojništvo in metalurgijo.

Večina zaposlenih v šolskih delavnicah z ravnateljem Mirom Završnikom proti koncu prvega desetletja šole. (Foto arhiv Litostroja).

Spremembe z uvajanjem usmerjenega izobraževanja

Z uvajanjem usmerjenega izobraževanja je bila šola po odločitvah v izobraževalni skupnosti za strojništvo in metalurgijo na izobraževalni skupnosti za elektrotehniško in računalniško usmeritev opredeljena kot srednja šola s 1000 in več učenci (brez izobraževanja odraslih). Ohranila je vse tri usmeritve, pri čemer je v metalurški prevzela še izobraževanje metalurških tehnikov za ljubljansko regijo, ki so se do reforme izobraževali v srednji tehnični šoli v Ljubljani. V elektrotehnični usmeritvi so se učenci najprej vpisovali v vzgojnoizobraževalni program telekomunikacije, opustili pa smo izobraževanje RTV mehanikov in elektromehanikov (tudi v dislocirani enoti v Sežani). Vendar smo že leta 1982 na zahtevo Iskre in po opredelitvi šolske mreže v izobraževalni skupnosti opustili tudi ta program in pričeli izobraževati mladino po vzgojnoizobraževalnem programu elektronika. V okviru strojne in metalurške usmeritve smo odprli v vzgojnoizobraževalnem centru Josip Jurčič v Ivančni Gorici večjo dislocirano enoto za izobraževanje mladine, z namenom, da to enoto usposobimo za samostojno delo, kar se je leta 1985 tudi zgodilo.

Vse to ter novi programi za izobraževanje mladine in odraslih na vseh stopnjah zahtevnosti srednjega izobraževanja, tudi za nadaljnje izobraževanje na fakultetah, je zahtevalo od naše vzgojnoizobraževalne organizacije drugačno notranjo organizacijo, spremembe v oblikah in vsebinah izobraževanja, nove materialne pogoje in kadrovske okrepitve. Ni pa se menjal status šole kot temeljne organizacije Litostroja - ustanovitelja. Šola sedaj v še večjem obsegu izobražuje učence tudi za druge delovne organizacije in za splošne potrebe.

V skladu z zakonom in verifikacijo ter navedenimi spremembami je dobila naša vzgojnoizobraževalna organizacija ime Srednja

šola tehniških strok Litostroj, leta 1984 pa se je preimenovala v Srednjo šolo tehniških strok Franca Leškoška-Luke. Izobraževalni center je postal ena izmed enot šole, ki skrbi za izobraževanje odraslih ob delu.

Dolgoletni obstoj šole, povečano število učencev, spremembe z usmerjenim izobraževanjem, hiter razvoj znanosti, tehnike in tehnologije — vse to je zahtevalo bistveno izboljšanje materialnih pogojev za izvajanje sodobnega izobraževanja. Urediti je bilo treba pogoje tudi za izvajanje pouka nekaterih splošnoizobraževalnih predmetov, ki so pomenili za šolo novost.

Najprej smo v letu 1983 adaptirali in opremili specializirane učilnice za kemijo, fiziko in biologijo ter izvedli še nekatere druge adaptacije, v letu 1986 pa je Litostroj zgradil in opremil poslopje s 14 novimi učilnicami za strokovni pouk, kabineti, knjižnico in drugimi prostori za delo šole. To in pa nova, najsoodnejša didaktična oprema, npr. CNC tehnologija, računalniški učilnici, metalurški kabinet, delavnice za praktični pouk elektronike, pomenijo največjo pridobitev po ustanovitvi šole. Nujno pa je potrebno posodobiti še zastarelo in iztrošeno opremo za klasično tehnologijo v šolskih delavnicah, dopolniti učna sredstva za strokovnoteoretični pouk nekaterih predmetov in zgraditi telovadnico.

Z uvajanjem usmerjenega izobraževanja smo zaposlili precej novih učiteljev — profesorjev in diplomiranih inženirjev. Pri splošnoizobraževalnih predmetnih — razen pri matematiki in fiziki — ni večjih težav, težje pa je pridobiti stalne učitelje za vse predmete strokovnoteoretičnega pouka, pa tudi za praktični pouk. Pomagamo si s strokovnjaki iz delovnih organizacij in s fakultet.

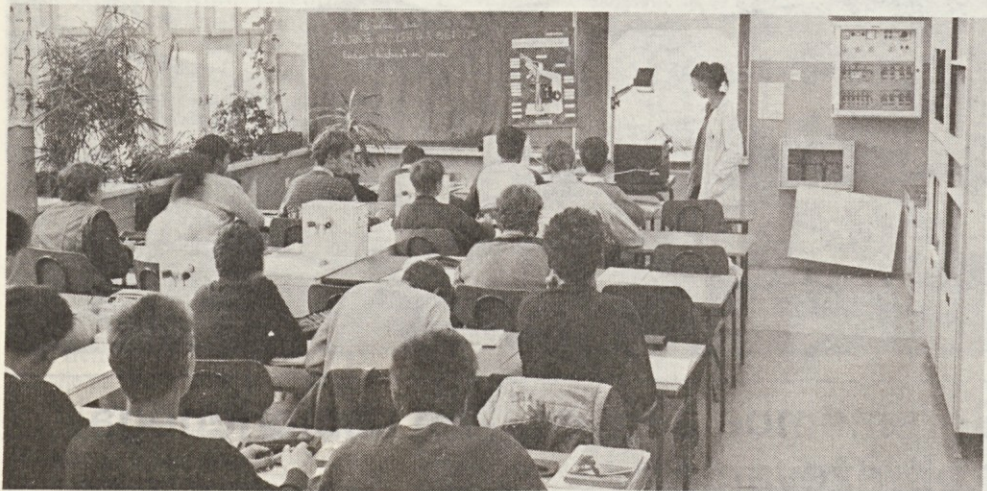
Šola ima danes zaradi svojih bogatih izkušenj, povezave z Litostrojem in drugimi delovnimi organizacijami, dobrih materialnih in kadrovskih pogojev vse možnosti tako za izobraževanje učencev za vstop v delo, kot tudi za usmerjanje učencev za nadaljnji študij na fakultetah.

Njeno vlogo najbolj označuje pomen, ki ga je imela šola pri razvoju Litostroja, znanje in usposobljenost učencev, ki so se v njej izobraževali in zaposlili tudi drugod. Za svoje uspehe na vzgojnoizobraževalnem področju je prejela šola več priznanj: Litostroja, občine, mesta, republike in zvezno priznanje. Med njimi je bilo leta 1985 šoli podeljeno tudi Žagarjevo priznanje.

Gradivo za prilogo so pripravili: H. Premelč, A. Zupančič in D. Fischinger, fotografije je posnel B. Francelj.

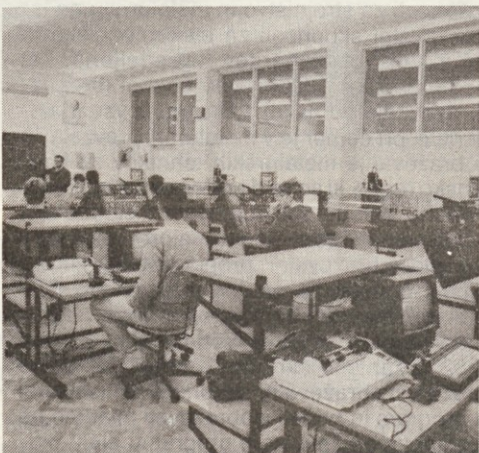
Prof. ing. Ludvik Mramor pri uri tehniškega risanja daje učencem še zadnja navodila, potem pa se bodo glave sklonile nad klopi in slišalo se bo samo črtanje svinčnika po papirju.

Življenje, človek, narava, okolje — o vsem tem in še o marsičem pripoveduje profesorica biologije Darja Skribe-Dimec.

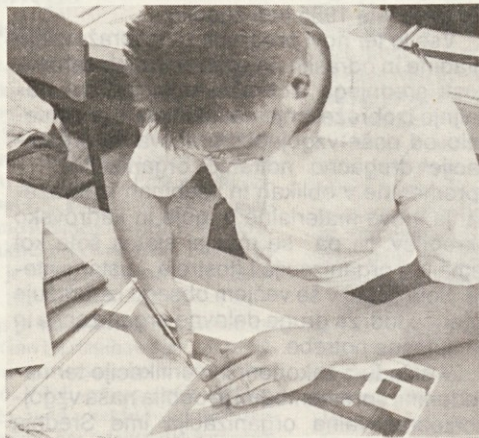
Merjenje električnih impulzov z osciloskopom.

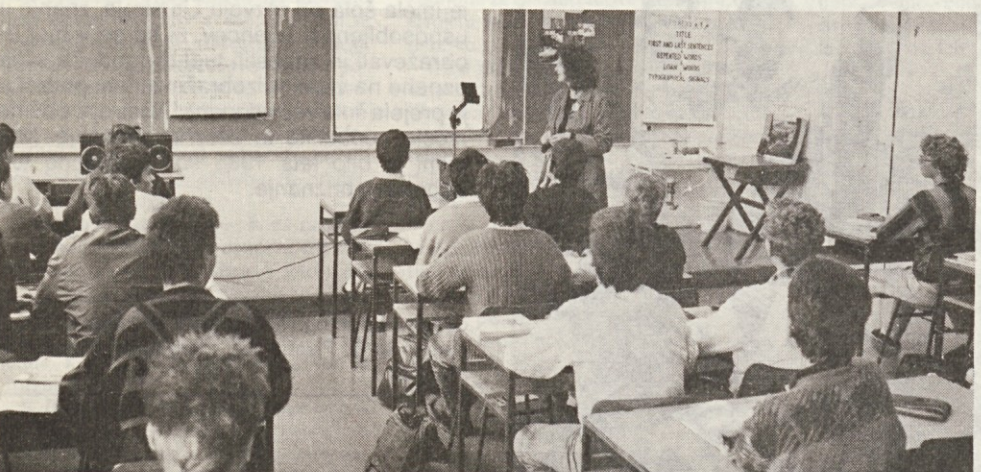
Naša najmodernejša in najbolj specializirana učilnica CNC tehnologije obdelave in učitelj Lojze Janežič.

Praktični pouk v strojni delavnici

Z ravnilom in trikotnikom — pa še ni gotovo, da bo črta ravna. Tehniško risanje pa je res sila zahteven predmet!

Profesorica angleškega jezika Slava Čater odpira učencem vrata v svet. Več jezikov znaš, več veljaš!

Šola se predstavi

Nekdanja poklicna šola je z usmerjenim izobraževanjem postala srednja tehnična šola.

Izobražujemo mladino in odrasle. Letos imamo na šoli 12 oddelkov prvega letnika, 12 oddelkov drugega letnika, 9 oddelkov tretjega letnika in 5 oddelkov četrtega letnika.

Skupno imamo več kot tisoč učencev, ki jih izobražujemo v treh težavnostnih stopnjah: V., IV., II. za poklice v kovinarstvu in strojništvu (oblikovalci kovin, strojni tehnik), metalurgiji (kalupar-livar, livarski modelar, metalurški tehnik), elektroniki (elektrikar elektronik, elektrotehnik elektronik), obdelavi kovin in upravljanju strojev (obdelovalec kovin) in pridobivanju in predelavi kovin (strojni livar in jedrar).

Približno tri četrtine učencev prejema štipendijo, mnogi še dodatke za deficitarne poklice.

Pouk je enozimski, saj poteka, razen nekaterih ur, dopoldne. Učenci so vključeni v 24 različnih dejavnosti in krožkov, od katerih so najbolj aktivni strelski krožek, planinski, recitacijski, OZN, biološki. Izdajajo šolski časopis Glas mladih. Nasploh so dijaki zelo aktivni v športu in žal nam je, da nimamo telovadnice, temveč le športna igrišča ob šoli, saj smo drugače ena najbolj opremljenih srednjih šol.

Večkrat na leto imamo naravoslovne in kulturne dejavnosti in lahko se pohvalimo, da smo ena redkih srednjih šol v Sloveniji, kjer učenci tekmujejo za bralno značko.

Šola obiskuje precej vozačev in veliko mladine iz drugih občin, le malo je Šiškarjev, zato je delo v krožkih časovno težko uskladiti, a kljub temu so naši dijaki sodelovali na občinskih tekmovanjih iz matematike in fizike, republiškem tekmovanju iz fizike, festivalu mladih v Prištini in na občinskem prvenstvu CZ.

Popoldne je šola odprta za slušatelje ob delu. Teh je kar precej, saj so na šoli kar štiri različni oddelki — obratni strojni tehnik — tehnolog — 1. razred, obratni strojni tehnik — tehnolog — 2. razred, obratni metalurški tehnik — 2. razred, oblikovalci kovin — 2. razred in specialisti obdelave — 1. razred.

Poleg tega organiziramo tudi tečaje CNC tehnologije, tečaje za voznike viličarjev, industrijskih dvigal, tečaje bageristov, tečaje varstva pri delu in druge.

Za šolskimi vrati je življenje

Sami učenci so našo šolo razdelili na tri dele: stari del, novi del in delavnice.

Nekajkrat smo se znotraj šole že selili, od zadnje nadzidave pa smo nekako dokončno razporejeni. Učilnice so po vseh nadstropjih obeh delov, delavnice večinoma v pritličju, v zadnjem delu šole.

Pouk na šoli je kabinetni, to pomeni, da imamo specializirane učilnice za pouk posameznih predmetov.

Učilnice istega predmeta so ena zraven druge.

Učitelji istih predmetov imajo ob učilnicah še svoj kabinet, tako da ima vsak učitelj možnost individualnega dela v šoli. Zbornica je s tem izgubila del svoje vloge, je le občasen prostor za manjše skupne sestanke, za konference in zbornice delavcev pa uporabljamo kinodvorano.

Pri učilnicah splošno izobraževalnih predmetov težko govorimo o neki specialni opre, ker je pravzaprav ni, kot jo imamo pri stroki, a lahko se pohvalimo, da ima vsaka učilnica svoj grafoskop. Učilnice strokovno teoretičnih predmetov so v novem delu. Novi del je opremljen s povsem novo opremo: klopi, stoli. V tem delu so poleg učilnic za slovenščino, angleščino in samoupravljanje tudi specializirane učilnice za pouk fizike, biologije in kemije.

Novi so tehnični pripomočki za ponazoritev teoretičnih razlag. Učitelji pri svojem delu niso več vezani le na kredo in tablo, prosojnico in grafoskop, ampak imajo na voljo tudi vso ostalo najmodernejšo učno tehnologijo (računalnike, kasetofon, magnetofon, gramofon pri

glasbi in jezikih, videorekorder pri zgodovini).

V prvem nadstropju pa imajo metalurški tehnik poleg učilnice specialni laboratorij. Strokovne učilnice so že pravi laboratoriji električnih instrumentov. Učitelji pa tudi učenci, ki imajo v teh razredih pouk, morajo biti še posebno pazljivi, saj so zaradi varnostnih razlogov na klopih posebne zaščitne prevleke, ki jih uničuje že navaden kemični svinčnik.

Učilnici za pouk računalništva — dve različni opre, dva različna sistema: SINCLAIR in SCHNEIDER. Dva koraka razvoja: včerajšnji in današnji.

Morala bi biti v središču šole, a zaradi prostorske rešitve ni šlo drugače — in tako šele v tretjem nadstropju pridemo do šolske knjižnice, ki je bogato opremljena (20.000 knjig). Naši dijaki imajo možnost, da si brezplačno izposojajo leposlovne in strokovne knjige, revije, domače in tuje, priročnike, enciklopedije.

Delavnice so za njihovi vrati naravnost in potem levo in desno. V ročni delavnici se dijak prvič spoprije s pilo in gladi ter kosmači. Kovačnica je skoraj taka, kot je v njej skoval mesarico Martin Krgan. Nedaleč stran je livarski del, kjer mojster z ljubeznijo vliva ulitke in učencem razlaga, da se ulitek rodi. In nato stroji, taki pravi, današnji: stružnice starejše, novejše, frezalni stroji. Nato varilnica z boksi in učenci z zaščitnimi očali, vsi spretni, pravi mojstri varjenja. Sredi hodnika neopazna vrata z napisom CNC tehnologija — delavnica jutrišnjega dne: računalniško vodene stružnice in frezalni stroji — prostor, kjer sta teorija in praksa postali eno.

Dom učencev

V sestavi šole je bil leta 1947 ustanovljen tudi dom učencev, ki je pričel delovati prav tako v Gunccljah pri Šentvidu. To je bilo nujno, saj je bilo treba zagotoviti učencem v težkih razmerah povojnih let vso oskrbo in marsikomu tudi najnujnejša oblačila. Večina učencev je prihajala namreč iz oddaljenih krajev Slovenije, kasneje pa tudi iz drugih naših republik.

Ko je bila zgrajena nova šola, je dom ostal v Gunccljah, pridobil je izpraznjene prostore. Učenci so morali hoditi v šolo peš iz Guncclj. Le delno so lahko uporabljali cestno železnico, ki je takrat povezovala primestni Šentvid z mestom. Zaradi teh težav je bilo potrebno zagotoviti učencem bivališče bliže šoli.

Ker denarja za izgradnjo doma ni bilo, so se učenci v začetku šolskega leta 1951/52 vselili v stanovanjske barake v bližini šole. To je bila začasna rešitev, saj so bile barake za bivanje in vzgojno delo v domu neprimerne. Ta začasnost pa je trajala 10 let, ko je bil leta 1961 zgrajen sedanji dom učencev. Po 24 letih je bil leta 1985 povsem obnovljen.

Delež učencev v šoli iz ljubljanskih in primernih občin se je v zadnjih desetih letih toliko povečal, da je prebivalo v domu vedno manj učencev iz Slovenije, večina jih je bila iz drugih naših republik. Z uvajanjem usmerjenega izobraževanja pa se je stanje še bolj spremenilo: v domu prebiva danes več kot

polovica učencev, ki se izobražujejo v drugih šolah. Od 1000 učencev naše šole jih danes večina prebiva v Ljubljani ali pa se vozijo v šolo iz okoliških krajev.

Vzgojno delo v domu poteka po vzgojnem programu. Podobno kot v šoli se učenci navažajo na svojo samostojnejšo vlogo v okviru svoje samouprave — domske skupnosti učencev — in imajo svoje delegate v svetu šole.

Vzgojnoizobraževalni program

Za katero usmeritev (stroko), kateri vzgojnoizobraževalni program in katero smer izobraževanja naj se odločim?

Na ta vprašanja si morajo odgovoriti vsa-ko leto osnovnošolci, ko se odločajo za sred-njo šolo, pa tudi njihovi starši. Odločitev je zlasti težka pri učencih, ki nimajo izrazitih nagnenj za določeno stroko in poklic.

Skupne značilnosti programov vseh usmeritev na šolah glede na pogoje za vpis, napredovanje in preusmerjanje

Učenci se že ob vpisu odločijo za usmeri-tev (stroko) in vzgojnoizobraževalni program, izberejo pa tudi smer izobraževanja. Za vpis v vse srednje (SR) programe IV. in V. stopnje zahtevnosti je pogoj uspešno zaključenih vseh 8 razredov osnovne šole, za skrajšani program (SKR) pa lahko tudi končana osnov-nošolska obveznost z najmanj uspešno ko-nčanimi 6 razredi osnovne šole.

V prvi letnik srednjega programa se lahko vpiše tudi učenec, ki je uspešno končal skraj-sani program srednjega ozpbraževanja.

Drugi, posebni pogoji za vpis v posamez-ne programe — kot so psihofizične sposob-nosti, zdravstvena sposobnost ipd. — so ob-javljeni v vsakoletnih razpisih za vpis v vse srednje šole v Sloveniji.

Po končanem prvem letu izobraževanja uspešni učenci srednjega programa nadalju-jejo izobraževanje v smeri, ki so si jo izbrali. Uspešen je učenec, ki ima pozitivne ocene iz vseh predmetov.

Uspešni učenci 1. letnika se lahko brez pogojev preusmerijo iz smeri V. stopnje zahtevnosti (tehnik) v smer IV. stopnje zahtevno-sti istega programa, iz IV. v V. stopnjo zahtev-nosti (tehnik) pa le učenci, ki so zaključili prvi letnik v smeri IV. stopnje zahtevnost z najmanj prav dobrim splošnim uspehom in najmanj prav takoj dobro oceno iz slovenskega in tu-jega jezika ter matematike.

V višjih letnikih je preusmeritev iz smeri IV. stopnje zahtevnosti v smer V. stopnje (tehnik) v istem programu sicer možna, a otežkočena: učenec mora opravljati diferencialne izpite, s katerimi dokaže, da obvlada znanje, ki je po-trebno za izobraževanje v smeri V. stopnje zahtevnosti. Razlike v predmetnikih in učnih načrtih so kar precejšnje. Pač pa je za diplo-mante smeri IV. stopnje zahtevnosti v strojni in metalurški usmeritvi namenjen nadaljevalni program po enem letu zaposlitve. V dveh letih izobraževanja ob delu si pridobijo udeleženci izobraževanja manjkajočo izobrazbo za strojno oz. metalurškega tehnika.

Preusmerjanje z diferencialnimi izpiti iz programa ene usmeritve v program druge usmeritve je tudi po uspešno zaključenem prv-em letniku težje, saj je po prenovljenih pred-metnikih in učnih načrtih v prvi letnik že vključen tudi strokovno teoretični in praktični pouk, ki se med usmeritvami razlikuje. Razlike se še večajo v višjih letnikih.

Pri vpisu v drugi letnik je možna preusme-ritev brez pogojev iz ene v drugo smer IV. stopnje zahtevnosti v istem programu, pa tudi

Navajamo glavne podatke o vzgojnoizo-braževalnih programih, ki jih izvajamo na naši šoli. Izbira je kar precejšnja, tako med usmeritvami in programi, kot tudi smermi iz-obraževanja, ki vodijo v poklic. Vsako šolsko leto vpisujemo v prvi letnik okoli 360 učen-cev.

iz te stopnje zahtevnosti v skrajšani program iste usmeritve. Enako je možno po uspešno zaključenem prvem letniku spremeniti smer izobraževanja znotraj skrajšanega programa.

Navedene možnosti preusmerjanja omo-gočajo zakon, šolski predpisi in programi. Učenci — študenti se morajo o vsaki more-bitni preusmeritvi predhodno dogovoriti s svo-jimi delovnimi organizacijami — študentorji.

Vsekakor je najbolje, če se učenec že pri vpisu v prvi letnik odloči za pravilno usmeritev ter program in smer, v katerih bo uspešno zaključil šolanje. Pravilni odločitvi je name-njeno svetovanje že v osnovni šoli, informa-tivni dan na srednjih šolah, podrobnejše in-formacije in nasvet pa lahko dobijo učenci in njihovi starši tudi na naši šoli.

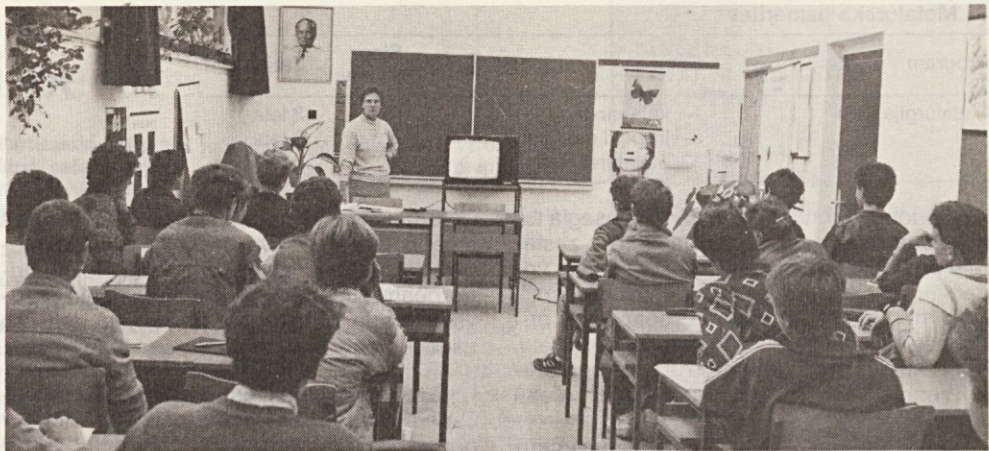
Učenci, ki niso uspešno končali letnika, lahko ponavljajo letnik v smeri, v katero so se izobraževali. Neuspešni učenci, ki so se iz-obraževali v smeri V. stopnje zahtevnosti (teh-nik), lahko opravljajo pri negativno ocenjenih predmetih, ki se poučujejo na različni stopnji zahtevnosti, popravne izpite za lažjo, IV. težavnostno stopnjo, če se želijo preusmeriti vanjo.

V vsem času izobraževanja v srednji šoli lahko učenec le enkrat ponavlja enega od letnikov. Zakon dopušča le nekatere izjeme (npr. daljša bolezen). Za ponavljanje se šteje tudi, če učenec ponovno obiskuje isti letnik v drugem programu oziroma v drugi smeri iste-ga programa.

Šolanje o obeh smereh skrajšanega pro-grama traja dve leti, v srednjih programih pa različno: v smereh IV. stopnje zahtevnosti tri leta, v smereh V. stopnje zahtevnosti (tehnik) pa štiri leta. Ob koncu opravljajo učenci v vseh programih in smereh izobraževanja za-ključne izpite. Učenci, ki uspešno končajo smeri V. stopnje zahtevnosti (tehnik), se lahko po opravljenem zaključnem izpitu vpišejo na višjo ali visoko šolo (fakulteto).

Predmetniki v vseh programih in njihovih smereh izobraževanja vključujejo precej splošnoizobraževalnih predmetov oz. vsebin. S prenovo vzgojnoizobraževalnih programov se izvajajo te vsebine pri nekaterih predmetih v smereh IV. in V. stopnje zahtevnosti že v prvem letniku diferencirano — manj zahtevno in v manjšem obsegu v smereh IV. stopnje zahtevnosti. Še večja je ta razlika glede na skrajšani program.

Obvezna sestavina vseh programov so tu-di kulturne, naravoslovne, telesnovzgojne in obrambne dejavnosti ter proizvodno delo.

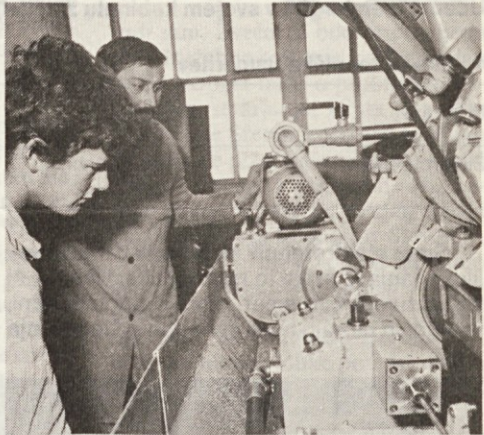
Kabinet zdravstvene vzgoje je prijetno opremljen prostor, kjer učenci spoznavajo zdrav način življenja. Hermina Klun jim nudi tudi prvo pomoč in je mnogim kot prava mama.

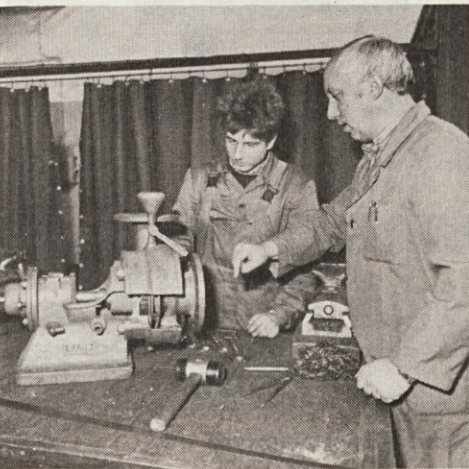
Toliko knjig, da jih ne prebereš v sto letih — in vedno dosti zanimanja zanje. Knjižničarka Radenka Kovačič učencem pomaga, da najdejo iskano.

»Predmet je treba čvrsto vpeti v primež.« Jože Urh z bodočim orodjarjem pri izvajanju praktičnega pouka.

Učitelj Josip Čoga usmerja učencevo delo, da bo izdelek kar najbolj natančno izdelan.

Fran Presečnik učencem razlaga delovanje stroja.

Učitelj praktičnega pouka Janez Jelovšek z učencem pri stružnici.

Pregled vzgojnoizobraževalnih programov s smeri izobraževanja v šoli

1. Strojna usmeritev

Program	Smer	Stop. zahtev.	Trajanje
Strojništvo (SR)	— oblikovalec kovin	IV	3 leta
	— preoblikovalec in spajalec kovin	IV	3 leta
	— strojni mehanik	IV	3 leta
	— strojni tehnik	V	4 leta

Smer oblikovalec kovin združuje različne poklice, kot so strugar, brusilec, frezalec (rez-kalec), vrtalec, orodjar. Ti zahtevajo poleg znanja tudi ročne spretnosti. Oblikovalec kovin bo na svojem delovnem mestu samostoj-no uporabljal tehnične in tehnološke risbe. Poznati mora delovanje in upravljanje strojev in naprav ter merilno in kontrolno orodje in ga znati uporabljati. Poznati mora vrste materia-la, predvsem kovin, in razne načine njihove obdelave. Delo je zahtevno, natančno, razno-vrstno in zelo zanimivo. Veliko novega pri-naša v proizvodni proces računalniško krmi-ljena strojna obdelava (CNC).

Smer preoblikovalec in spajalec kovin vključuje dela v poklicih konstrukcijski ključavničar in varilec. Navedena poklica za-

htevata spretnost in natančnost pri pripravi elementov, montaži kovinskih konstrukcij, predvsem pa pri najzahtevnejših vrstah varje-nja. Poleg znanja iz varjenja je potrebno na delovnem mestu obvladati tehniko preobliko-vanja pločevine in njene priprave. Pri delu mora delavec znati uporabljati ročno in stroj-no orodje ter različne stroje in naprave, kot so preoblikovalni stroji, varilni aparati ipd.

Smer strojni mehanik

Veliko mladih že v osnovnošolski dobi po-pravlja, predeluje in izdeluje različne naprave in enostavne stroje. Svoje sposobnosti in spretnosti učenec potem na šoli obogati s širšimi poklicnimi znanji. Strojnega mehanika srečamo pri izdelavi, montaži in vzdrževanju vseh vrst delovnih strojev, v hidroelektrarnah,

termoelektrarnah . . . Delo je izredno razno-vrstno in zahteva veliko znanja pa tudi kasnej-šega izpopolnjevanja. Pri večini montažnih in vzdrževalnih del je potrebno obvladati osnove elektronike i regulacijske tehnike.

V smeri strojni tehnik si učenec po štirih letih šolanja pridobi bogato znanje iz stroj-ništva in naravoslovnih vsebin. Lahko se za-posli ali pa nadaljuje študij na fakulteti. Delov-

2. Metalurgija in strojništvo

Program	Smer	Stop. zahtev.	Trajanje
Pridobivanje, predelava in obdelava kovin (SKR)	— pridobivanje in predelava kovin	II	2 leti
	— obdelava kovin	II	2 leti

Že sam program — skrajšani, kakor tudi čas šolanja, ki traja dve leti, pomeni manj za-htevno pot do usposobljenosti za določena dela. Učenci, ki končajo ta program, opravlja-jo v delovnih organizacijah do večje usposob-ljenosti nekoliko manj zahtevna dela. Tako je

na mesta, kjer se zaposlijo strojni tehniki, so različna: v neposredni proizvodnji, v pripravi dela, montaži, vzdrževanju ali v konstrukciji. Široko področje del in nalog, ki jih lahko opravlja strojni tehnik, omogoča posamezni-ku prehajanje na različna delovna mesta oz. usposabljanje do vrhunskih specialistov, npr. za programiranje in vodenje del na računalni-ško vodenih strojih.

predvideno, da absolventi, ki končajo smer pridobivanje in predelava kovin, delajo na manj zahtevnih delih v livarnah, smer obdelava kovin pa je predvidena za ročno obdelavo in za dela na manj zahtevnih strojih in napra-vah.

3. Metalurška usmeritev

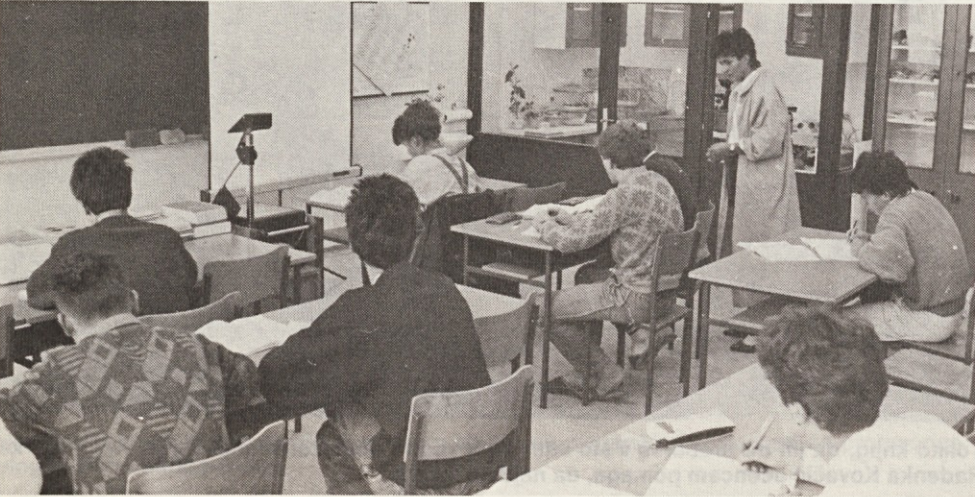
Program	Smer	Stop. zahtev.	Trajanje
Metalurgija (SR)	— kalupar-livar	IV	3 leta
	— livarski modelar	IV	3 leta
	— metalurški tehnik	V	4 leta

Sodobna tehnologija je danes posegla tudi na področje metalurgije. Klasične — zastarele postopke so zamenjali računalniško vodeni procesi z novimi postopki pretaljevanja. Delovni pogoji so bistveno drugačni. Za pridobitev najkvalitetnejših materialov — ulitkov, ki jih zahteva proizvodnja, pa je potrebno veliko znanja, ki si ga učenec pridobi v času šolanja.

Smer kalupar — livar je namenjena učenecem, ki imajo željo oblikovati oz. izdelati iz surovine nov izdelek — ulitek (majhne pa tudi velike in zahtevne ulitke vodnih turbin in dizelskih motorjev, ki tehtajo tudi 50 in več ton. V triletnem šolanju je poseben poudarek na spoznavanju materialov, predvsem kovin, pri praktičnem pouku pa na oblikovanju in ročni spretnosti.

Smer livarski modelar je tesno povezana s smerjo kalupar — livar. Modelar oblikuje model, po katerem livar izdela ulitek. Poklic priporočamo učencem, ki radi oblikujejo predvsem les in so natančni pri svojem delu. Za uspešno delo je potrebna ročna spretnost.

Smer metalurški tehnik omogoča po končanem šolanju široko področje zaposlitve (v neposredni proizvodnji, v pripravi dela, tehnologiji, kontroli, laboratoriju) oz. nadaljevanje študija na fakulteti. Zahteve po vedno novih materialih s posebnimi lastnostmi in karakteristikami narekujejo, da si mora učenec pridobiti trdno znanje iz stroke, pa tudi iz navedenih vsebin.

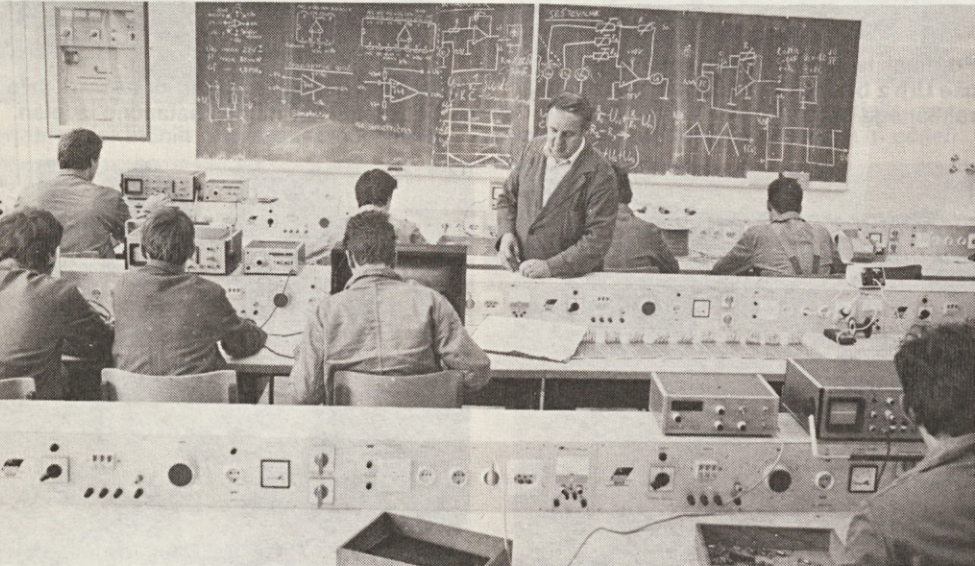
Učenci metalurgije v svojem kabinetu z učiteljico Jočico Bezjak, dipl. ing.

4. Elektrotehniška usmeritev

Program	Smer	Stop. zahtev.	Trajanje
Elektrotehnika	— elektrotehnik elektronik	V	4 leta

Smer elektrotehnik elektronik zahteva veliko znanja iz fizike in matematike. Učenci, ki se vpisujejo v to smer, morajo biti natančni, vztrajni in morajo imeti sposobnost ločevanja

barve. Znanje, ki si ga pridobijo v štirih letih, lahko uporabijo na delovnih mestih v pripravi dela, vodenju, montaži in vzdrževanju, konstrukciji ali pa nadaljujejo študij naj fakulteti.

Elektrotehniki pri praktičnem pouku z učiteljem Janezom Demšarjem (Vse fotografije: Bogdan Francelj)

Izvajanje vzgojnoizobraževalnih programov in nekaterih drugih dejavnosti na šoli

Šola ima za izvajanje navedenih vzgojnoizobraževalnih programov dobre materialne in kadrovske pogoje pa tudi bogate izkušnje. Poleg sodobnih specializiranih učilnic omogoča tesna povezava šole z Litostrojem, Iskro in drugimi delovnimi organizacijami, spoznavanje najsodobnejše proizvodne tehnologije in visoko zahtevnih proizvodov strojništva, metalurgije in elektronike.

Proizvodno delo organizira šola. Študenti si imajo v delovnih organizacijah svojih štipenditorjev, za vse druge pa ga organizira šola posebej.

Šola ima svojo svetovalno službo. Socialna delavka pomaga pri urejanju zlasti lito-strojskih štipendij, pa tudi štipendij iz skupnih sredstev (občinskih) ter pri zaposlovanju.

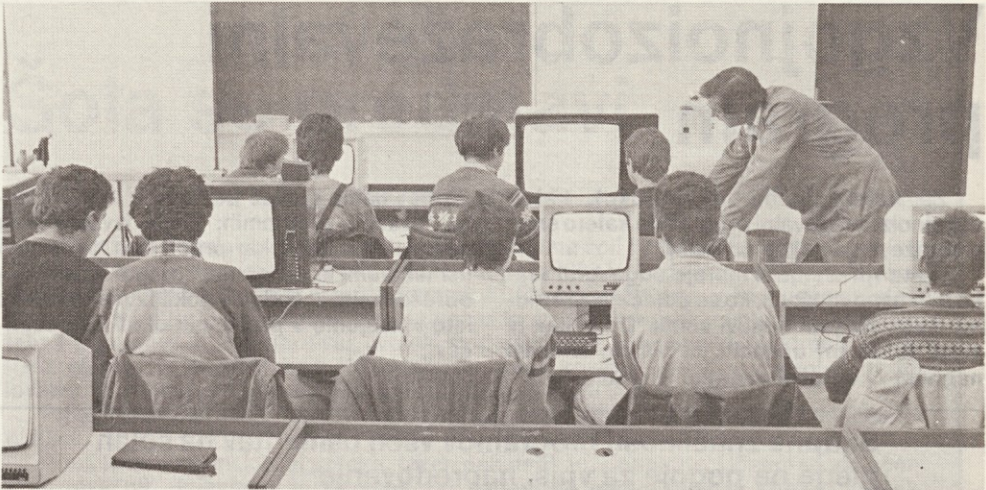
Šola ima poleg bogate knjižnice velik fond učbenikov. Učenci si lahko z enkratnim plačilom učbenikov za prvi letnik zagotovijo brezplačno izposojanje učbenikov za vse višje letnike. Izjema so le delovni zvezki.

Posebno pozornost posvečamo učenecem, ki se težje učijo (dopolnilni pouk, organizirana individualna pomoč, sodelovanje s starši, svetovanje za ustrezne programe in zlasti za smer izobraževanja), z aktivnostmi poleg rednega pouka pa omogočamo razvoj tudi najsposobnejšim (dodatni in fakultativni pouk, raziskovalna dejavnost, svetovanje, priprava za študij na fakulteti).

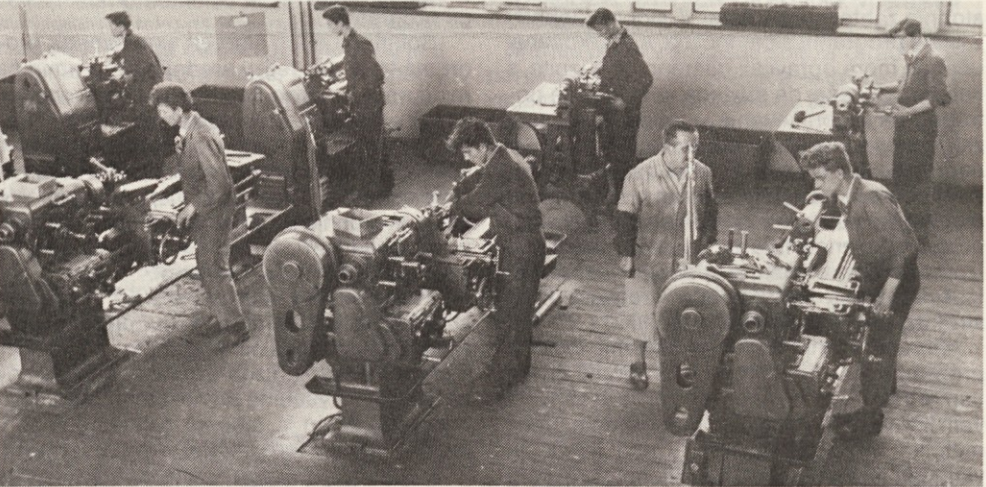
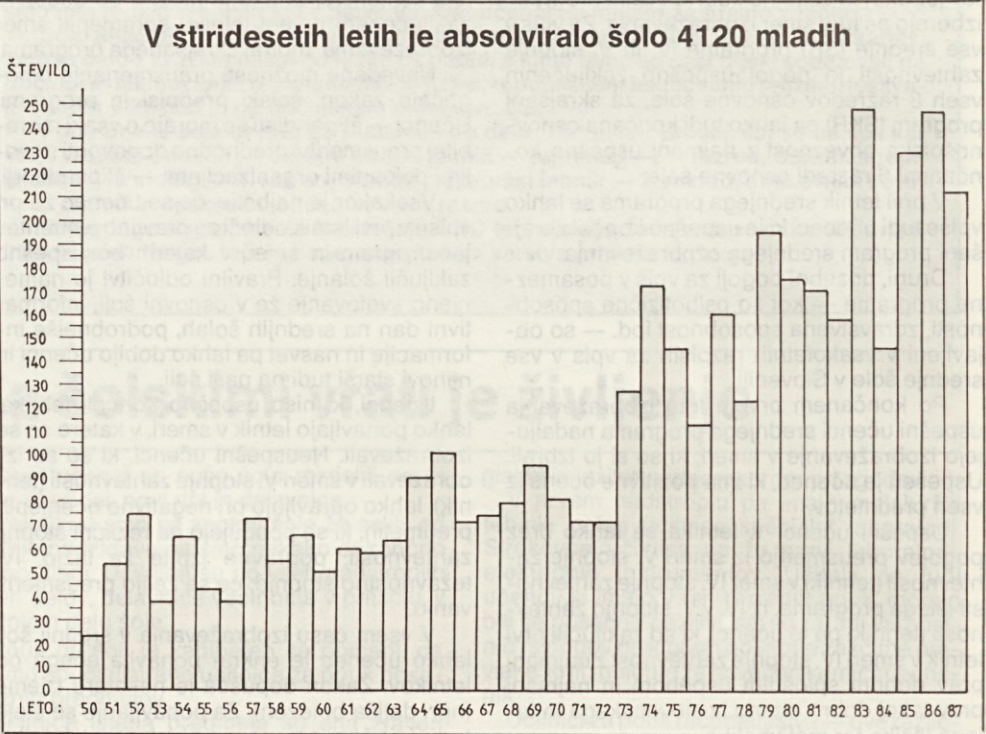
Učenci izdajajo svoje glasilo, šola z domom učencev pa nudi učenecem materialne in kadrovske pogoje (mentorje) za vključevanje v organizacije, društva in interesne dejavnosti.

Učenci iz oddaljenih krajev lahko bivajo v domu učencev v neposredni bližini šole, iz bližnjih krajev pa se lahko vozijo v šolo tudi z avtobusi na delavskih progah Litostroja.

Šola skrbi za zdravo prehrano učencev: vsi imajo možnost prejemati malico in po potrebi tudi druge obroke v domu učencev.

Učenci najraje pridejo v računalniško učilnico, kjer jih Franc Gider uvaja v skrivnost računalniškega sveta.

Strugarska delavnica je bila najprej v današnji delavnici za ročno obdelavo. V sedanji veliki strojni delavnici je bila tista leta javna kino dvorana. (Foto arhiv Litostroja)

IZOBRAŽEVALNA SKUPNOST SLOVENIJE
ODBOR ZA PODELJEVANJE
ŽAGARJEVIH NAGRAD IN PRIZNANJ

Na podlagi 17. člena pravilnika o postopku podeljevanja Žagarjevih nagrad in priznanj (Informacije Izobraževalne skupnosti Slovenije št. 2/79), ki ga je sprejela skupščina Izobraževalne skupnosti Slovenije dne 28. februarja 1979.

PODELJUJE ODBOR

ŽAGARJEVO
NAGRADO

Hrabroslavu Premelcu

za izredne uspehe pri napredku vzgoje in izobraževanja

IZOBRAŽEVALNA SKUPNOST SLOVENIJE
ODBOR ZA PODELJEVANJE
ŽAGARJEVIH NAGRAD IN PRIZNANJ

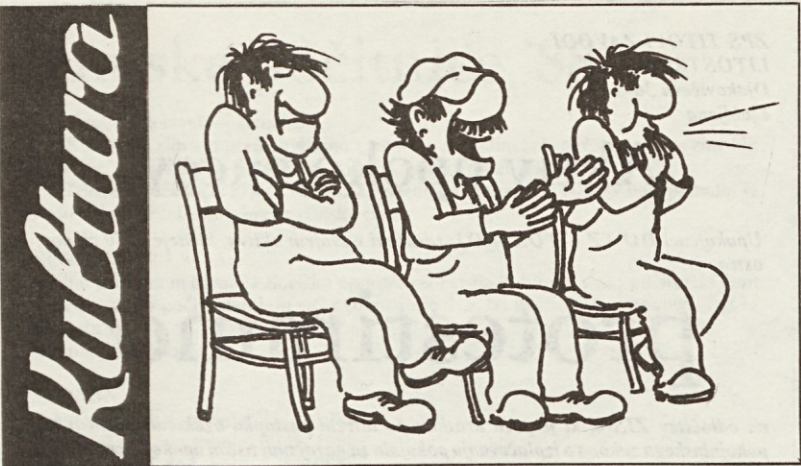
Na podlagi 17. člena pravilnika o postopku podeljevanja Žagarjevih nagrad in priznanj (Informacije Izobraževalne skupnosti Slovenije št. 2/79), ki ga je sprejela skupščina Izobraževalne skupnosti Slovenije dne 28. februarja 1979.

PODELJUJE ODBOR

ŽAGARJEVO
PRIZNANJE

SREDNJI ŠOLI TEHNIŠKIH STROK
FRANC LESKOŠEK-LUKA
V LJUBLJANI

za izredne uspehe pri napredku vzgoje in izobraževanja

Srečanje kulturnikov

V Mežici, majhnem mestu pri Ravnah na Koroškem, so se devetih po vrsti zbrali pesniki in pisatelji drugih narodov in narodnosti, ki živijo in delajo v Sloveniji. Poleg predstavnikov ZKO Slovenije in ZKO Ravne na Koroškem so na srečanju prisostvovali tudi Sreten Vujković, pisec iz Banjaluke, in že uveljavljeni slovenski pisatelj Peter Božič.

Predavanje Sretena Vujkovića o Karadžiću je bilo v marsičem zanimivejše, kot smo pričakovali, posebno njegova razlaga Vukovega odnosa do pozvzpeticnikov in malomeščanstva.

Drugi dan srečanja so se za okroglo mizo, ki jo je prav tako vodil Sreten Vujković, sprožila pomembna vprašanja problematike samih srečanj, pa tudi mnoga druga, ki zadevajo književno ustvarjanje teh pesnikov v okolju, v katerem ustvarjajo. Vujković je tudi komentiral pesmi nekaterih pesnikov, poudarjajoč nekatere posebnosti te poezije. Rekel je, da mora biti pesnik tudi erudit, obenem pa je opozoril na nevarnost, ki ji pogosto podlegajo mlajši pesniki — nevarnost besedne razvođenosti jezika, ko jezik preneha biti sredstvo komunikacije in postane jezik zaradi jezika.

Ko je govoril o času v poeziji, je Vujković dejal, da mora biti poezija večna sedanost. Takrat, ko to preneha biti, neha biti tudi poezija. Na koncu je navedel pesnike, ki se po njegovem mnenju nekoliko približujejo resnični poeziji. To so Branislav Banić, Dušan Cunjak, Anton Lavrić, Slavica Rajić.

V pesmi Branislava Banića »U čovjeka jabuka« so izražene neslutene globine človeškega obstoja v vsem njegovem preklestvu in lepoti. Poleg te bi poudaril še nenaslovljeno pesem v prozi Jasne Lučić, ki osvaja s svojo iskrenostjo, enostavnostjo izraza in občutljivostjo.

Kasneje je Peter Božič, govoreč o ustvarjalnem položaju, izjavil, da se moramo zavedati, da ustvarjamo v neke vrste »kulturnem getu«. Rekel je, da smo za to do neke mere krivi sami, pa tudi to, da je redno pošiljal članke o srečanjih,

vendar nobeno glasilo, nobena kulturna institucija s srbohrvaškega govornega območja nista pokazala zanimanja za naše delo. Na to se je eden od udeležencev vprašal: Čigavi v resnici sploh smo?

Božič je še rekel, da je slabe obveščenosti v javnosti krivo to, ker se ta srečanja v glavnem odvijajo v manjših mestih. Zato je obljubil, da bo napravil vse, da se bo naslednje — jubilejno srečanje odvijalo v Ljubljani, v Cankarjevem domu.

Treba je povedati, da je Peter Božič že zdaj veliko storil za ta srečanja.

Ob odhodu iz Mežice nam je predstavnica ZKO Ravne zaželela, da ne bi več bili »v getu«. Pa naj bo tako.

Milan Aničić

Josip Bačić

U ČOVEKA JABUKA

U božjim su rukama:
munje i gromovi,
Nebeske sile i divlji plovodi.
U Božjim su rukama:
Adamu početak i kraj,
Biblija,
zapoved,
pakao i raj.

U božjim su rukama:
mirisi cveča i zala,
gospodari šuma,
reka, polja i obala,
Zemlji potop i barka,
Pandorina kutija,
i čulima varka.

U Čoveka su:
zemlja, vatra i voda,
krv i vera u Gospoda.
Šume, brda, reke i mora,
beli dan, noć,
i zarudela zora.

Čovek ima ljubav,
majke i bližnjega,
Oca i Sina;
u dnu duše bezbroj rana;
Život od semena —
do dana sudnjega,
veliku mržnju i prokletstvo vremena..
Čovek ima suzu i utehu,
Isusa ranu i tešku muku,
Čovek ima Zmiju, Evu i Jabuku.

Sibirski pečat

Že leta 1984 je pri Partizanski knjigi v Ljubljani izšla knjiga Sibirski pečat avtorjev Vladimira Oreškega in Milana Nikolića, letos pa je bila zaradi velikega zanimanja ponatisnjena.

Knjiga govori o Agati Oreški, ženi Mija Oreškega, enega izmed sedmih padlih sekretarjev SKOJ, ki jo je Komunistična partija Jugoslavije iz humanitarnih razlogov skupaj z osemletnim sinom Vladimirjem poslala na varno v Sovjetsko zvezo. Tako je ušla pregonom v Jugoslaviji, toda padla je naravnost v strahote Stalinovih čistk.

Najprej so ji na silo odvzeli otroka in ga poslali v vzgojni dom otrok tujih komunistov, kjer so ga vzgajali v duhu sovraštva do vsega, kar ni bilo sovjetsko. Njo pa so zaprli, brez kakršnegakoli vzroka, mučili in topli, neskončno zasliševali, silili, naj prizna, da je sovražni špijon, kar seveda ni bila, in jo na koncu brez njenega priznanja obsodili na osem let bivanja v koncentracijskem taborišču.

Zakaj? Odgovora za Agatino trpljenje in usodo milijonov njej podobnih ni. Za strahovite Stalinove čistke v letih 1936—39 zaman iščemo razumne in logične razlage — to obdobje mračne sovjetske preteklosti je zgodovinski absurd! Sovjetska zveza se je tako znesla le nad komunisti iz Nemčije, Poljske, Romunije in Jugoslavije. Preganjani v njihovih državah so mislili, da si z begom v Sovjetsko zvezo rešujejo glave, toda tam so se znašli v mlinu smrti.

Koliko naših ljudi se je v tistih časih znašlo v Sovjetski zvezi?

Bilo je 400—500 ujetnikov iz prve svetovne vojne, ki so si po revoluciji tam ustvarili družino, pa okrog 100 političnih emigrantov, 300 ekonomskih emigrantov, ki so jih privabili, naj pridejo pomagat graditi novo sovjetsko industrijo. Nenačrtovano je bilo tam tudi 50 političnih funkcionarjev KPS in članov njihovih družin — skupaj je bilo leta 1936 v Sovjetski zvezi okrog 900 Jugoslovancev. Med čistkami jih je bilo zaprtih 800, od tega se jih je iz zaporov in taborišča vrnilo komaj štirideset. Nekateri so nato ostali v Sovjetski zvezi, deset preživelih pa se je vrnilo v Jugoslavijo, med njimi leta 1946 tudi Agica Oreški. Štirje so objavili svoje spomine na leta trpljenja — verjetno je najbolj znan med njimi Karlo Štajner, ki je napisal knjigo 7000 dni v Sibiriji in nadaljevanje Vrnitev iz Gulaga.

Verjetno pa so spomini Agice Oreški Sibirski pečat, dopolnjeni s spomini njenega sina Vladimira, najbolj pretresljivi.

Knjiga opisuje osemletno kalvarijo v zaporu v Brjansku, v zbirnem taborišču Arhangelsk, v taborišču smrti Papinka, iz katerega se je le malokdo vrnil, pa nazadnje v »blagem« taborišču Talaga. Grozote, ki jih je preživela, se ne dajo primerjati z

ničemer. Da je ostala živa, je vzrok edino v njeni volji do življenja in v prepričanju o svoji pravilni poti.

Po vojni se je Agata Oreški vrnila domov — a žal tu zaželenega miru ni našla. Zaradi spora s Sovjetsko zvezo je bila sumljiva našim organom, dolgo je bila brezposelna, nato pa je opravljala najnižja dela čistilke in na starost ni dobila niti pokojnine. Najbolj pa je bila prizadeta, ker je stari komunisti iz leta 1924 niso hoteli ponovno sprejeti v partijo. Bila je kriva brez krivde, kot je značilno za grške tragedije. Na njej je ostal sibirski pečat, v njeni duševnosti so ostali globoki sledovi sibirskih taborišč, zaznamovana pa je bila tudi zato, kjer je bila v Sovjetski zvezi. Šele leta 1963 so Agico Oreški rehabilitirali in z nje izbrisali sibirski pečat izdajalke — toda to je bilo zanjo že prepozno. Posušilo se je vse, v kar je nekoč verjela.

Knjiga Sibirski pečat je knjiga, ki bi jo moral prebrati prav vsak, ki ga zanima ta dolgo skrivana plat sovjetske zgodovine in tudi naša dolgo prepovedana tabu tema.

Izpoved žene in matere se bo s svojo resničnostjo in pretresljivostjo gotovo dotaknila duše in srca vsakega bralca — z enim iskrenim ciljem — da se take stvari ne bi nikoli več ponovile.

Vesna Tomc

Litostrojski literati na Ravnah

V poletnih mesecih je Zveza kulturnih organizacij Slovenije objavila razpis za literarne dosežke literatov — amaterjev drugih narodov. S svojimi deli (poslati je bilo treba najmanj deset tipkanih strani proze ali poezije) so na natečaju sodelovali tudi Litostrojčani: Sead Sijamhodžić, Milan Aničić in Zlatko Levačić. Zdaj jeseni pa je z ZKOS prispelo vabilo: vsi trije so bili izbrani za srečanje literatov, ki je bilo 7. in 8. novembra na Ravnah na Koroškem oz. v Mežici.

Program srečanja je bil zato pestro zasnovan — obsegal je ogled Prežihovine in Raven, predavanje o Vuku Stefanoviću Karadžiću, predavitev pesniške zbirke Jadranke Matić Zupančič »Jezik v nastajanju«, literarno gledališki večer, na katerem je gledališka skupina Železarne Ravne predstavila olomek iz igre »Divje meso«, njihov recitatorski krožek pa je izvajal pesmi in prozo povabljenih literatov. Kdor je želel, se je lahko predstavil

SINDIKALNI
PIHALNI ORKESTER
LITOSTROJ

vabi v svoje vrste
večje število mladih
za naslednje pihalne sekcije:
TENORJI
BARITONI
BASII

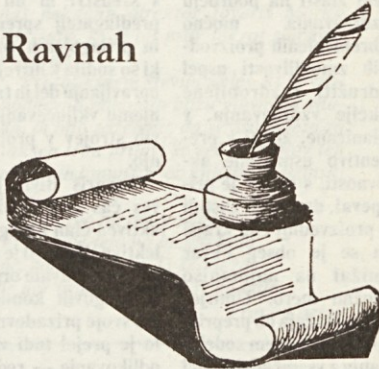
Edini pogoj: ljubezen do glasbe.
Predhodno znanje igranja na instrument ni potrebno.

Sindikalni pihalni orkester nudi interesentom:

- pouk pihalnega instrumenta,
- štipendiranje teoretičnega pouka,
- možnost stalnega sodelovanja v SPO Litostroju.

Imamo svoj lastni obnovljeni prostor za pouk in vaje. Priključite se 50-članskemu kolektivu, v katerem vladajo glasba, ustvarjalnost in družabnost!

Na avdicijo in pogovor lahko pridete kadarkoli ob ponedeljkih in četrtek od 18. ure naprej v prostore na Drabosnjakovi ulici!
Vabljeni!

tudi sam. Zvečer je bilo pripravljeno tudi družabno srečanje, naslednji dan pa še okrogla miza o problemih literarnega ustvarjanja, ki sta jo vodila člana žirije Sreten Vujković in Milan Osmak. Že pred srečanjem pa je izšel zbornik besedil z naslovom »Naj pesem pove«, ki sta ga skupaj izdala ZKOS in Zveza sindikatov Slovenije.

Srečanje je prav gotovo izpolnilo osnovno poslanstvo, namenjeno populariziranju tovrstne književnosti, saj vemo, da literati drugih narodov pogosto nimajo lahke poti pri objavljanju svojih del.

J. K.

Anketa

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Šesto vprašanje ankete o kulturi se je glasilo: Ali ste obveščeni o kulturnem dogajanju v Litostroju? Največ vprašanih (196 ali 46,6 %) je odgovorilo, da so obveščeni le včasih, mnogi (29 ali 6,9 %) trdijo, da so obveščeni redno in pravočasno, najmanj (172 ali 40,9 %) pa je takih, ki so odgovorili, da sploh niso obveščeni. Tu je torej slika še kar dobra. Med redno obveščenostjo in popolno neobveščenostjo je namreč razmerje 6 : 1 v korist obveščenosti. Pa tudi pri odgovorih tipa »obveščen sem le včasih« gre pravzaprav za obveščenost, čeprav nepopolno.

Takoj naslednje vprašanje po vrsti je še bolj povrtalo po obveščanju: Na kakšen način želite biti obveščeni o kulturnem dogajanju? Največ vprašanih (212 ali 50,4 %) je povedalo, da bi bili radi obveščeni preko plakatov, na drugem mestu (139 odgovorov ali 33 %) so tisti, ki si želijo biti obveščeni preko časopisa Litostroj, tesno približujejo (134 odgovorov ali 31,9 %) pa se jim tisti, ki želijo izvedeti o kulturnem dogajanju iz Kulturnega kažipota. Sorazmerno malo (90 ali 21,4 %) je odgovorov, da si želijo biti obveščeni z osebnimi stiki (preko poverjenikov za kulturo), najmanj (55 ali 13 %) pa jih navija za ozvočenje, če ne štejemo raznih lastnih predlogov (12 odgovorov ali 2,8 %), ki pa se v glavnem nanašajo na osebne stike. Izražene želje se v veliki meri pokrivajo z dosedanjimi utečeno uporabo raznih načinov za obveščanje, preseneča le veliko število odgovorov v zvezi s Kulturnim kažipotom (tretjina anketiranih, čeprav ga zaradi nizke naklade prejme samo devetina vseh delavcev).

Anketa je spraševala tudi o zadovoljstvu s programom, ki je na voljo preko naše delovne organizacije. Rezultati govorijo, da je dvakrat več zadovoljnih kot nezadovoljnih (127 ali 30,2 % odgovorov proti 67 ali 15,9 %), še največ pa je takih, ki so zadovoljni le delno (235 odgovorov ali 55,9 %).

Pri naslednjem vprašanju je bilo treba obkrožiti kulturno dejavnost (eno ali več), s katero se vprašani v prostem času amatersko ukvarjajo. Rezultati govorijo, da je med dejavnostmi, s katerimi se ukvarja največ Litostrojčanov, na prvem mestu fotografiranje (109 odgovorov ali 25,9 %), na drugem mestu (32 odgovorov ali 7,6 %) pa je rubrika »drugo«, kjer so imeli anketiranci možnost napisati lastne odgovore. Od teh jih je več kot polovica zapisalo »šport« ali »rekreacija«, od ostalih odgovorov pa naj navedemo nekaj zanimivejših:

- uživam v naravi
- koncert Lepa Brena
- seks
- občasno objavljam v »Litostroju«
- šivam
- izdelujem predmete iz železa in lesa
- igram na diatonično harmoniko
- plešem, kot igrajo.
- Na tretjem mestu (26 odgovorov ali 6,1 %) je bilo petje v pevskem zboru ali ansamblu. Skoraj toliko (23 ali 5,4 %) delavcev se ukvarja s pisanjem pesmi ali proze, le malo manj (21 ali 5 %) pa jih riše in slika. Z manj kot 10 odgovori si nato sledijo še:
- plešem v folklorni ali drugi skupini (8 odgovorov ali 1,9 %),
- snemam amaterske filme, ukvarjam se z videom (8 ali 1,9 %),
- igram instrument v ansamblu ali orkestru (7 ali 1,6 %),
- kiparim, modeliram (7 ali 1,6 %),
- recitiram na kulturnih prireditvah (4 ali 0,9 %),
- sodelujem v dramski skupini (2 ali 0,4 %).

Glede na rezultate tega vprašanja bi morali imeti v Litostroju daleč najmočnejšo foto sekcijo. Vendar pa to ni res in že naslednje vprašanje nam dà odgovor, zakaj.

Deveto vprašanje je spraševalo anketirane, ali menijo, da je potrebno, da sindikat sofinancira nakup kart za pomembnejše kulturne prireditve. Velika večina vprašanih (389 ali 92,6 %) meni, da je to

Dve v belem

29. oktober bi skoraj lahko imenovali kulturni dan za litostrojske delavce, saj so se v tem dnevu udeležili kar dveh hkratnih prireditev: gledališke predstave DR. ROMAN v Mali Drami in BELEGA KONCERTA v dvorani Tivoli.

Sama sem se udeležila prve, zato podrobneje o tem. Gledali smo uprizoritev precej preprostega in razumljivega gledališkega teksta, ki naj bi bil parodija na žanr banalnih dr. romanov, vendar lahko ugotovimo, da se mu parodiranje ni posrečilo, saj je sam obtičal v okvirih in dramaturških zakonitostih tega žanra, razen konca, seveda, ki pa je glede na prejšnje dogajanje preveč nenavaden in fantastičen, zato izgleda nekako prilepljen k tekstu — recimo kot petelinji rep k prašču. Iskati v tem zaključku (morje zalije prizorišče bolnišnice) kakšne simbolne pomene v filozofskem smislu (»vrnitev k zibelki življenja« ipd.) bi bilo nesmiselno početje, saj celota ne daje zadovoljivih rezultatov. Kdor je bil skromnejši v svojih pričakovanjih, se je lahko smejal ob že poznanem (in zato prav nič šokantnem) bolnišničnem črnem humorju ali ob preprostem norčevanju iz ljubezenskih strasti, kakšnih globljih pomenov pa uprizoritev ni ponujala.

Treba je sicer priznati, da so se režiser in igralci (vsi po vrsti) zelo potrudili, da bi papirnatim likom vdihnili nekaj življenja. Režiser je dodajal gage in celo pretiraval s situacijsko komiko, igralci so dopolnjevali svoje figure z nekaterimi izvirnimi domislicami (Koderinovo »jamranje«, sestrina hoja z enim čevljem, Mitjevo umiranje...), vendar vse skupaj ni moglo zapolniti nedorečenosti besedila. Seveda pa je prav, da dà Drama priložnost tudi mladim avtorjem-začetnikom, saj temu je mali oder navsezadnje tudi namenjen. Obiskovalci predstav naj bi bili na to takorekoč na pol pripravljeni.

J. K.

Odšli so v pokoj

Septembra je odšel v zaslužni pokoj po delovni dobi eden najstarejših delavcev Litostroja tovariš Lojze BIVIC. Član naše delovne organizacije je postal v času njenega ustanavljanja januarja 1947, ko se je zaposlil kot mlad strojni tehnik. Od takrat je opravljal veliko odgovornih del, saj se je preizkusil kot livar, planer in vodja priprave dela v metalurških obratih, nato pa se je posvetil problematiki vzdrževanja strojev in naprav v livarni ter sodeloval pri njeni investicijski izgradnji.

Osnovna značilnost tovariša Bivica je bila visoka strokovnost in izredno poznavanje tehnološkega procesa proizvodnje ulitkov in modelov. Smiselno je združeval strojniško znanje in delo v metalurgiji in s tem zlasti na področju vzdrževanja močno obremenjenih proizvodnih zmogljivosti uspel združiti razdrobljene aktivnosti, s čimer je prispeval, da so bili zastoji v proizvodnji čim krajši in se je obseg okvar znižal na najmanjšo možno mero. Umirjenega značaja ob prepričljivem in tesnem sodelovanju z vsemi udeleženci v procesu proizvodnje in vzdrževanja je ustvarjal

vzdušje za korenite spremembe pri ravnanju z družbenim premoženjem in odnosu do njega, obenem pa terjal njegovo polno izkoriščenost v proizvodnem procesu.

Posebej so vse te njegove značilnosti prišle do izraza v času investicijske izgradnje nove jeklovarne in drugih posgov v naši livarni. Z vztrajnostjo in prizadevnim delom ter sposobnostjo ocenjevanja realnih možnosti je uspešno usklajeval akcije na gradbiščih in pri montaži opreme. Bil je vztrajen zagovornik, da je treba izvajati montažo strojev in naprav z lastnimi strokovnjaki, saj jih s tem usposablamo za njihovo uspešno vzdrževanje v času obratovanja. Pred vse je postavljajl vprašanja skrbnega gospodarjenja s sredstvi in bil zato predlagatelj sprememb in prilagojenih rešitev, ki so sodila k hitrejšemu opravljanju del in takojšnjemu vključevanju novih strojev v proizvodnjo.

Tovariš Bivic je bil ves čas tudi družbeno aktiven član našega kolektiva. Deloval je zlasti v samoupravnih organih in njegovih komisijah. Za svoje prizadevno delo je prejel tudi visoko odlikovanje — red dela s srebnim vencem.

Sodelavci

Letos poleti je v zaslužni pokoj odšla Nada PIVK, vodja mehanskega laboratorija v Službi kakovosti TOZD PUM — Livarne. V Litostroju je bila zaposlena celo svojo delovno dobo in se je iz mladega tehnika, ki je vstopil leta 1951 v našo tovarno, razvila v vrhunskega poznavalca materialov, strokovnjaka s področja porušnih preiskav materiala in prizadevnega strokovnega delavca pri razvoju novih materialov, ki smo jih v tem obdobju uvajali v našo proizvodnjo.

Kot vodstveni in strokovni delavec se je odlikovala s svojo vestnostjo in natančnostjo, posebej pa z vztrajnostjo.

V juliju smo se poslovili od Ivana MEGLENA, ki je odšel v invalidski pokoj.

jo in samoiniciativnostjo. Znanje tujih jezikov ji je omogočilo spremljanje razvoja svojega delovnega področja v svetu in prenašanje teh dosežkov v našo prakso. Po njeni zaslugi se je strokovni nivo mehanskega laboratorija nenehno dvigal, mladim strokovnjakom pa je bil v njem omogočen razvoj. Skupaj s termičnim in metalografskim laboratorijem je postal središče razvojnega dela pri razvoju novih materialov v livarni.

Ob strokovnem delu se je ves čas posvečala tudi delu v samoupravnih organih in družbenopolitičnih organizacijah. S svojo značilno prepričljivostjo nastopanja, preprostimi in neposrednimi odnosom do sodelavcev je razvijala neposredne oblike samoupravnega delovanja v službi kakovosti in znala prenašati in uveljavljati stališča samoupravnih in sindikalnih delovnih skupin v organih, kjer je delovala.

Za prispevek, ki ga je v vsem obdobju svojega dela v Litostroju dala za naš razvoj, se ji sodelavci iskreno zahvaljujemo. Želimo, da zdrava in vedrega razpoloženja uživa zaslužni pokoj. Veseli bomo, če nas bo tudi poslej obiskovala.

V jekločistilnici se je zaposlil leta 1963 kot ročni čistilec, pozneje pa je delal na bolj zahtevnih delih pri popravilih ulitkov. S svojo pridnostjo in vestnostjo je bil vsem v zgled, zato so ga sodelavci izbrali za svojega skupinovodjo. Pri svojem delu je priučil mnogo mlajših sodelavcev, za kar so mu hvaležni.

Želimo mu, da bi še dolgo užival zaslužni pokoj v krogu svojih domačih.

V juniju smo se poslovili od naših dolgoletnih sodelavcev Mira JAGRA, Ivana RADMANA in Romana SERNECA, zaposlenih v proizvodni enoti Modelna mizarina.

Miro Jager se je zaposlil pri nas 22. 8. 1947 kot VK modelni mizar. Vseskozi je zelo uspešno opravljal najzahtevnejše delovne naloge. Kot strokovnjak na svojem področju je pomagal z nasveti mlajšim in starejšim sodelavcem in s tem pripomogel k razvoju in napredku v svojem oddelku.

Ivan Radman je prišel v Litostroj leta 1955. Opravljal je najrazličnejša dela. Bil je tesar in skupinovodja čuvajev zavarovanja. Leta 1977 se je zaposlil v modelni mizarini kot skupinovodja priprave in sušilnice lesa. Vsa dela je opravljal vestno in odgovorno in kot tak je bil vzor svojim sodelavcem.

Roman Sernec se je zaposlil v modelni mizarini 1. 10. 1976. Pred to zaposlitvijo je opravljal najrazličnejša dela. V naši proizvodnji se je uveljavil kot dober sodelavec, tovariš in prijatelj. Delal je v skupinah in posamezno. Delovne zadolžitve je izpolnjeval dosledno in s polno odgovornostjo.

Sodelavci se jih bomo spominjali kot zelo dobrih delavcev in prijateljev. Iskreno se jim zahvaljujemo za opravljen delo in jim želimo še veliko zdravih let.

ZPS TITOV ZAVODI
LITOSTROJ
Djakovičeva 36
Ljubljana

Aktiv upokoјencev

Upokojenci DO TZ LITOSTROJ, združeni v svojem aktivu, ki šteje 1280 članov, ostro

protestiramo

na odločitev ZIS-a, ki je pred kratkim po hitrem postopku uzakonil spremembo pokojninskega zakona o izplačevanju pokojnin za nazaj tudi tistim upokoјencem, ki so bili upokoјeni do 30. junija 1983. Svoj protest utemeljujemo z naslednjim:

Odločitev jemlje enomesečne pokojnine generaciji, ki je šla skozi vojno viхро, izgradnjo države in uveljavitev samoupravnih odnosov. Ta odločitev je še bolj omajala že tako krhko zaupanje državljanov v odločitve in ravnanje ZIS-a.

Teptanje temeljnih pravic, pridobljenih v revolucionarnem boju naših narodov, je postalo zelo nevarno za nadaljnji razvoj našega samoupravnega sistema, saj mu spodbija temeljne kamne ustavnih določil. Razprava o spremembi ustave SFRJ, ki je pred nami, bo tako imela dovolj argumentov za zahtevo po povečanju samostojnosti odločanja v republikah in pokrajinah proti širjenju centralizma in odločanju mimo samoupravnih odnosov. Prav ti pa imajo v našem kolektivu TZ LITOSTROJ zelo globoke korenine in dobre pogoje za nadaljnji razvoj in plemenitenje naše družbe in sistema.

Obžalovanja vredno je postavljati vprašanje upravičenosti tega ukrepa, kajti večina in ne samo litostrojskih upokoјencev se je ob današnji druginji in neurejenih tržnih razmerah znašla na robu preživetja. Tako bo ca. 1200 naših upokoјencev s svojimi družinskimi člani preživela dan republike in novoletne praznike v odrekanih in siromaštvu, ki ga s svojim delom niso zaslužili.

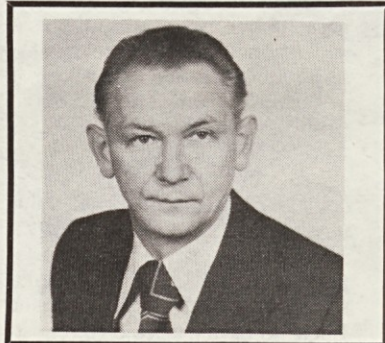
Ugotavljamo, da glede na odlok ZIS-a minulo delo ni več last in pravica delavcev, marveč igračka široko razvejane samovolje in vedno bolj razraščajoče se zvezne administracije.

Zato zahtevamo, da se prav tako po hitrem postopku rešijo naše upravičene zahteve in da se reševanje predmetne problematike prepusti odločanju republike SRS kot njena z ustavo zagotovljena pravica. Minulo delo, iz katerega izhajajo osporavane pravice, je plod delovnih prizadevanj pridnih in predanih delavcev, kar še posebej utemeljuje ta naš protest in zahtevo po uradni zaščiti pred očitno nezakonitostjo. Zahtevamo, da predlagatelj tega nehumanega ukrepa odgovarjajo pred javnostjo. V vsakdanjem življenju smo pričeli zagotavljanju o vedno širšem razmahu naše demokratičnosti, vendar dejanja tega ne potrjujejo, saj se predlogi in zahteve delavskega sveta ne upoštevanje. Ta naš protest ob vedno večjem nezaupanju v ravnanje organov ZIS-a pa v tem trenutku pomeni tudi opozorilo, da je iskanje reševanja porasta inflacije v siromašnem in eksistenčno ogroženem sloju prebivalstva zgrešeno in v načelu krivično.

DOSTAVLJENO:
— Zvezna skupščina SFRJ
— Republiška skupščina SRS
— Ustavno zakonodajna komisija pri Skupščini SRS
— Republiški sindikat SRS
— Občinski svet ZS Šiška
— Konferenca OOS DO

Za AKTIV UPOKOJENCEV
DO TZ LITOSTROJ:
Predsednik:
Rudi Jesenšek
Tajnik:
Dragica Pogačnik

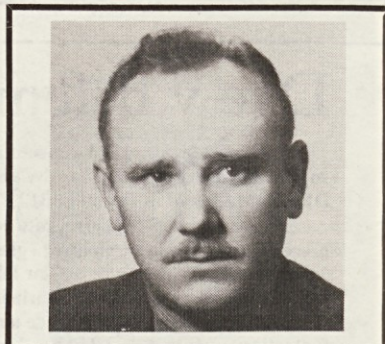
V spomin

14. avgusta je po krajši bolezni umrl naš dolgoletni sodelavec Anton PREŠEREN, ki je bil v pokoju en mesec. Od njega smo se poslovili 18. avgusta 1987 v njegovem rojstnem kraju Šmarjeti.

Vzornega sodelavca in dobrega tovariša bomo ohranili v trajnem spominu.

Sodelavci
TOZ PUM Livarne

Ob nenadni izgubi moža in očeta Rudija SAMSE se iskreno zahvaljujemo vsem njegovim nekdanjim sodelavcem, ki ste ga spemili na njegovi zadnji poti, darovali cvetje in izrekli sožalje. Posebno se zahvaljujemo tov. Cirilu Horvatu za lepe poslovilne besede.

Hvala! Žena Pavla in sinova

ZAHVALA

Ob smrti naše drage mame Marije ARTAČ, upokoјenke Litostroja, se vam najtopleje in iskreno zahvaljujemo za podarjeno cvetje in pesem od odprtem grobu.

Vsi njeni

DELO VIDEO-SEKCIJE PRI KOOS

2. novembra smo pričeli video tečaj za vse ljubitelje te dejavnosti. Tečaj je ob ponedeljkih ob 14.30 in traja približno eno uro. Glede na to, da je bil pred tem že video tečaj, kjer je bil poudarek na teoretičnih osnovah videotehnike, bomo na sedanjem tečaju predvsem praktično delali z videorekorderjem, zlasti pa z videokamero. Na kratko bomo obdelali tudi osnove snemanja filma (zorni koti, plani, scenarij ter montaža). Pri vsem tem je zelo pomembna želja posameznika, da bo spoznal čim več novega in da bo tudi sam nadaljeval z izobraževanjem v tej smeri.

Zanimivo je, da ima že kar veliko število Litostrojčanov svoje videorekorderje in si tako lahko sami oblikujejo program gledanja filmov, risank itd. v svojem prostem času.

P. P.

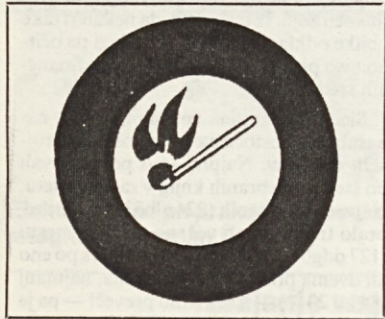
LITOSTROJSKI UPOKOJENCI

Povabljeni ste na občni zbor aktivna 4. decembra 1987 ob 14. uri v prostor tozda TVN.

Poleg običajnega dnevnega reda bomo razpravljali tudi o vaših predlogih, ki jih boste v pisni obliki do zbora dostavili konferenci sindikata Litostroj z oznako »ZA ZBOR AU«!

Odbor AU

Oktober — mesec požarne varnosti

Oktober je mesec požarne varnosti in zato je bila 29. 10. 1987 v popoldanskih urah v Litostroju organizirana vaja gasilk IGD Dekorativne, IMP Trate, Aera Medvode in Litostroja. Namen takih vaj je preverjanje usposobljenosti in znanja članic ženskih deset in v primeru večjih požarov.

Naši gasilki Tončka Ban in Mimi Anžur med gašenjem »požara« na naših mehaničnih delavnicah in garažah (Foto: T. Š.)

gpm

Zimske počitnice '88

Dragi sodelavci — smučarji!
Kmalu bo zima in predstavljamo vam našo ponudbo za smučanje v času zimskih počitnic, v glavnem na domačem in nekaj tudi na tujem snegu.
Izbira smučarskih krajev ni velika, vseeno pa upamo, da boste v naši ponudbi le našli nekaj za sebe in svoje družinske člane.

SORIŠKA PLANINA:
Vedno prijetna in domača Soriška planina vabi svoje ljubitelje v naš počitniški dom med zimskimi počitnicami, in sicer so na voljo dvo, tri in štiriposteljne sobe. Tuš in WC sta skupna na etaži.
Skupaj je 46 ležišč.

TERMINI:
sobota, 16. 1., do sobote, 23. 1. 1988
sobota, 23. 1., do sobote, 30. 1. 1988
sobota, 30. 1., do sobote, 6. 2. 1988
Pričetek izmene je prvi dan z večerjo, zaključek pa zadnji dan s kosilom.

CENA PENZIONA NA DAN:
za delavce TZL: 10.500 din
za ožje družinske člane (mož, žena, otroci, starši, upok.) 14.000 din
za zunanje goste: 16.000 din
Otroci do 7 let starosti imajo 30 % popusta.

Smučarske vozovnice:
tedenska vozovnica 35.000 din
dnevna vozovnica 7.000 din

Možnost plačila v dveh obrokih. Prvi obrok se vplača do datuma, ki bo napisan na odgovoru, ki ga prejme prijaviteljenec o odobritvi smučanja. Drugi obrok zapade v plačilo v naslednjem tekočem mesecu z odtegljajem pri osebnem dohodku.
Pri vplačilu storitev je potrebno predložiti tovarniško izkaznico.

KRANJSKA GORA:
V hotelu Slavec v Kranjski gori so od 16. 1. do 30. 1. 1988 na voljo dvoposteljne sobe s tekočo toplo in hladno vodo. Sanitarije so etažne.
CENA POLPENZIONA na dan je 14.800 din (doplačilo za polni penzion je 3.000 din).
Turistična taksa je 300 din.

POPUSTI:
— 3. oseba v dvoposteljni sobi ima 10 % popusta,
— otroci do 10. leta starosti imajo 30 % popusta na dodatnem ležišču, oziroma 50 % popusta, če spijo s starši.
Cene smučarskih kart bodo znane kasneje (okvirna cena dnevne karte je 10.000 din).
Za prevoz skrbi vsak sam.

ČSSR — NIZKE TATRE
V letošnji sezoni smo se odločili, da zopet pripravimo smučanje v ČSSR — Nizke Tatze za 45 oseb.
TERMIN: 16. 1. do 23. 1. 1988
CENA tedenskega bivanja:
za delavce TZL: 170.500 din
za ožje sorodnike (starši, zakonec, otroci): 190.500 din
za zunanje goste: 210.000 din
V ceno je vključeno: polni penzion, avtobusni prevoz, cena smučarske vozovnice in stroški vodenja.

AVTOBUSNI PREVOZ:
odhod avtobusa 16. 1. 1988 ob 6. uri zjutraj s parkirnega prostora Slovenija avta. Povratek 23. 1. 1988 s prihodom v Ljubljano v večernih urah.
Možnost plačila v dveh obrokih.

JAHORINA
TERMIN: 12. 2. do 21. 2. 1988
Namestitev na Jahorini v domu »MLADOST«. Dom je planinskega tipa, sobe so štiriposteljne (pogradi), sanitarije so v etažah. Dom je centralno ogrevan.
PREDVIDENA CENA: 178.000 din na osebo.
Cena vključuje: železniški prevoz iz Ljubljane do Sarajeva in nazaj, avtobusni prevoz na Jahorino in nazaj, polni penzion, smučarsko karto, smučarskega učitelja, stroške garderobe, stroške organizacije in kosilo v Sarajevu.
Možnost plačila v dveh obrokih.

PRIJAVNICE ZA ZIMSKÉ POČITNICE LAHKO DOBITE V TAJNIŠTVU TOZD/DS TER V TOZD ZSE — ODDELEK POČITNIŠKIH DOMOV IN IZLETNIŠTVA.

Kros na Rožniku

20. oktobra se je vreme končno usmislilo teka željnih športnikov, ki se nas je na Rožniku zbralo kar nekaj. Športne napovedi so padale tako, da bi nam lahko tudi na lotu zavidali. kdo bo prvi, kdo pa za njim? Da nam ne bi preveč moči pojedle stave, je štarter dal znak za začetek 3 km dolgega teka. Ker smo startali vsi skupaj, smo favoritom pustili prvo mesto na startni ravlini. Da pa slučajno ne bi kdo podvomil, zakaj Jožetu Roglju rečejo, da je najboljši litostrojski športnik, nam je kar pokazal hrbet in oddirjal proti cilju. Tudi Tone Švigelj in Marjan Mrak se nista kar tako pustila, vendar, pravi Rogelj je le eden.
Ampak tudi zadnje uvrščenemu uvrstitev ni pokvarila razpoloženja. Obilo dobre volje pa smo pokazali pri »pospravljanju« slanih prest, ki jih je pripravila tekaška sekcija med razglasitvijo rezultatov in žrebanjem praktičnih nagrad.
Škoda je le, da je udeležba na teh krosih tako maloštevilna, še posebej v ženski konkurenci, kjer je bila letos brez tekme Andreja Lunar prva, zadnja in edina.

Ženske 1 krog
1. Andreja LUNAR 9.27.35

Moški do 30 let 2 kroga vključno letnik 1958
1. Tone ŠVIGELJ 10.49.71
2. Marjan MRAC 10.55.81
3. Slavko JANTOL 11.35.69
4. Sead SIJAMHODŽIĆ 11.57.74
5. Igor CIMERMAN 12.07.77
6. Marko JURIČ 12.18.26
7. Jože REŽEK 12.27.02

Moški od 30 do 40 let — 2 kroga, letnik 1948—1957
1. Jože ROGELJ 10.08.19
2. Srečko PIRMAN 11.00.33
3. Jože BERDON 11.38.50
4. Milan SVETELJ 11.52.84
5. Rajko GRIŽON 12.01.88
6. Janez GLADEK 12.25.50
7. Ivan HOBEL 12.30.57
8. Marko GALE 7.06.10
samo 1 krog

Moški nad 40 let — 2 kroga, letnik 1947 in nazaj
1. Andrej GROM 11.40.46
2. Branko SRŠEN 11.48.50
3. Janez GROM 12.37.93
4. Marjan KLEMEN 12.46.76
5. Lojze RUPNIK 12.54.19

Enkrat prvi

Rokometna ekipa Litostroja je tudi letos sodelovala v občinski TRIM ligi, kjer je nastopilo sedem ekip. Tekmovanje je potekalo po sistemu vsak z vsakim. Po večletnih prizadevanjih za prvo mesto nam je tokrat uspelo — postali smo občinski prvaki v rokometu. K temu uspehu so največ pripomogli starejši člani, ki že vrsto let uspešno sestavljajo jedro ekipe, pomagali pa so jim tudi mlajši, kar je vsekakor spodbudno za nadaljnje delo rokometne ekipe in sekcije.

Rezultati po kolih:
Litostroj : Donint 19:18
Litostroj : Iskra CEO 14:19
Litostroj : Ljub. banka GBL 26:13
Litostroj : Partizan-Šentvid 19:14
Litostroj : DO Gorenje-TIKI 10: 0
(bb)
Litostroj : Iskra—Videomatika 22:12

Končna lestvica:
1. LITOSTROJ 10 (+ 34)
2. ISKRA CEO 10 (+ 29)
3. PARTIZAN ŠENTVID 10 (+ 26)
4. ISKRA VIDEOMATIKA 4 (— 4)
5. DONIT 4 (— 6)
6. DO GORENJE-TIKI 4 (—19)
7. LJUBLJANSKA BANKA GBL 0 (—60)

Do konca leta ima rokometna sekcija še dokaj obsežen program: organiziranje tekmovalja med tozdi in delovnimi skupnostmi ter sodelovanje na dveh turnirjih v drugih delovnih organizacijah. V počastitev 40-letnice naše delovne organizacije pa bomo organizirali turnir, na katerem bodo igrala ekipe delovnih organizacij, s katerimi že vrsto let uspešno sodelujemo.
Toni Skušek

Šport in mladost v Splitu

Na športnem srečanju kovinarske industrije, ki ga je letos organizirala delovna organizacija Brodogradilište Split, so sodelovali tudi mladinci-športniki iz Litostroja.
Ker pa se zavedamo, da je naša delovna organizacija v težkem finančnem položaju, se je na športno srečanje odpeljalo tudi nekaj mladincev, ki so jih predlagale osnovne organizacije ZSM. Tako smo imeli tradicionalni izlet, ki ga mladinci organiziramo ob zaključku leta, z občutno manjšimi stroški. Naši športniki pa so imeli podporo zelo prizadevnih navijačev. Na žalost ne tudi iz vrst sindikalnega vodstva, kjer so prezrli povabilo mladinske organizacije, naj bi se njihov predstavnik udeležil tega srečanja.
Športna sreča našim športnikom tokrat ni bila naklonjena. Poznala pa se je tudi utrujenost 500 km dolge in 10 ur trajajoče vožnje z avtobusom. Zato je vsekakor pohvale vredno drugo mesto naših deklet v kegljanju. Ostale ekipe so zasedle zadnja ali nekoliko manj zadnja mesta. Obsojati pa jih ne smemo. Saj so srečanja organizirana z namenom druženja, ne pa zato, da bi morali mi zmagati.
V. Jantol

• Na nekaterih napakah se ne da učiti, ker so preveč spretno skrite.
• Najtežje je obelodaniti bogatenje preko noči.
Milan Aničič

GLASILO DELAVCEV TITOVIH ZAVODOV LITOSTROJ

LITOSTROJ

Glasiło delavcev Titovih zavodov Litostroj izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5800 izvodov. Izdaja ga odbor za obveščanje pri delavskem svetu delovne organizacije. Uredniški odbor: predsednik Vukoslav Živković in člani: Vjekoslav Jantol, ing. Mirko Čepuran, dipl. ing. Mira Šček, Slobodan Nikolić, prav. Janez Eličan, dipl. ing. Iztok Puhar, ing. Silvan Štokelj, prof. Duša Fischinger, dipl. prav. Dušavka Krneta in odgov. urednik Karel Gornik, urednica novinarka Marijana Meglič, tehnična urednica Estera Lampič, novinar dipl. soc. Anton Škrjanec, lektorica prof. Vesna Tomc. — Tel. uredništva 558-341 (n.c.) interna 13-70, 13-71, 13-79. Tisk Tiskarna Ljubljana. Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu 421-1/72.

Najstarejši tekmovalac litostrojskega kronometra Franc Laznik

Izlet in tekma v Kamniški Bistrici

Kot že nekaj let smo se tisti, ki radi sedemo tudi na kolo, odpravili na jesenski kolesarski izlet.
V nedeljo, 13. septembra, ob 8. uri smo se odpeljali po že tradicionalni poti Litostroj — Vižmarje — Tacen — Vodice — Kamnik — Stahovica — Kamniška Bistrica. To je bil lep nedeljski potep v naravo s kolesi, združen seveda tudi z vožnjo na kronometer, in sicer na 7,5 km dolgi progi do doma v Kamniški Bistrici. Na njem lahko sodelujejo pionirji, ženske, moški člani in veterani.
Start smo imeli pred gostilno Pri orlu, ki pa je poskrbela, da ni odšel nihče oddejan na pot, saj jo odpirajo šele ob 12. uri, takrat pa smo bili že vsi na cilju, tik pod domom v Kamniški Bistrici. Tam smo dobili nekaj osvežilne pijače, v restavraciji pa kosilo, temu pa je sledila podelitev nagrad najboljšim v vseh kategorijah.
Komur je šlo za minute in stotinke sekunde, temu sta merila čas stroga sodnika: na startu Ignac Giacomelli, na cilju pa Janez Bahar. Kdor je hotel preizkusiti svoje sposobnosti čez nekaj klancev, je moral paziti, da mu ob opoldanskem pripeki ni potegnili jezika med špice kolesa. Do te okvare na srečo ni prišlo, smo pa nedeljo preživeli v vzdušju, kakršnega si tudi v bodoče še želimo.
V posebno čast si lahko štejemo, da je najhitrejšim kolesarjem podelil medalje naš nekdanji direktor tovariš Marko Kržišnik, ki je bil prav takrat slučajno prisoten.
Pri tolikšnem številu koles, ki se vsakodnevno nahajajo blizu glavnega vhoda, bi bilo zaželeno, da se drugo leto za takšen trim prijavi še več lastnikov teh pedalnih limunzin, ob njih tudi družinski člani.
Pojdimo na pot pod geslom: Vrzi svoje telo na lasno kolo, pri zdravju ne bo Ti škodovalo, le par uric razvedrila Ti bo dalo.
Franc Laznik

Naši šahisti so se borili proti najboljšim Spličanom in neusmiljenim uram

Krogle so bile težke, vendar so dekleta vedela kako jih ukrotiti

IZLETI V GRUDNU

Konec leta je in čas je, da gremo za peč... No, enkrat pa se bomo le opogumili:

13. december — TISJE
Na tradicionalni pohod nas bo popeljal vodnik Kreft
Mladinski odsek pa ima za december planiran izlet na Kamniško sedlo.

Gremo na plavanje in drsanje

Tudi v letošnjem letu imamo Litostrojsčani možnost hoditi v halo oziroma bazen Tivoli na plavanje in drsanje. Pogoji so enaki kot lansko leto, to pa pomeni, da se teh vrst rekreacije lahko udeležujemo po objavljenem urniku v Delu ali drugem časopisu, s seboj moramo imeti tovarniško izkaznico, brezplačno pa nas lahko spremlja tudi eden naših družinskih članov. To velja celo zimo do pomladi oziroma do preklica. Vabimo vas, da se teh aktivnosti udeležite in tako čim prijetneje preživite zimsko obdobje.
Komisija za šport in rekreacijo

HE BANIEYA

Več kot uspešna montaža

Pogodbo z investitorjem, to je vlado republike Gvineje, za gradnjo HE Banieya smo podpisali februarja 1985. Za nas je to pomenilo izdelavo in montažo dveh Kaplanovih turbin moči po 2,6 MW ter izkupiček en milijon 700.000 ameriških dolarjev.

Po izdelavi v tovarni se je maja letos začela montaža na terenu. Takrat so odpotovali na teren štirje naši monterji, v pomoč pa so dobili še tri domačine - privajene delavce.

Montaža je vse do sedaj potekala brez zastojev in je bila z dosedanjimi deli pravzaprav zaključena v rekordnem času. Zdaj je za nekaj časa prekinjena, ker smo s svojo naglico presenetili izvajalce pri Rade Končarju, ki s svojim delom nekoliko kasnijo. Po predvidevanjih se bo naše delo čez

kakšen mesec nadaljevalo, vsa dela pa bi morala biti zaključena februarja drugo leto.

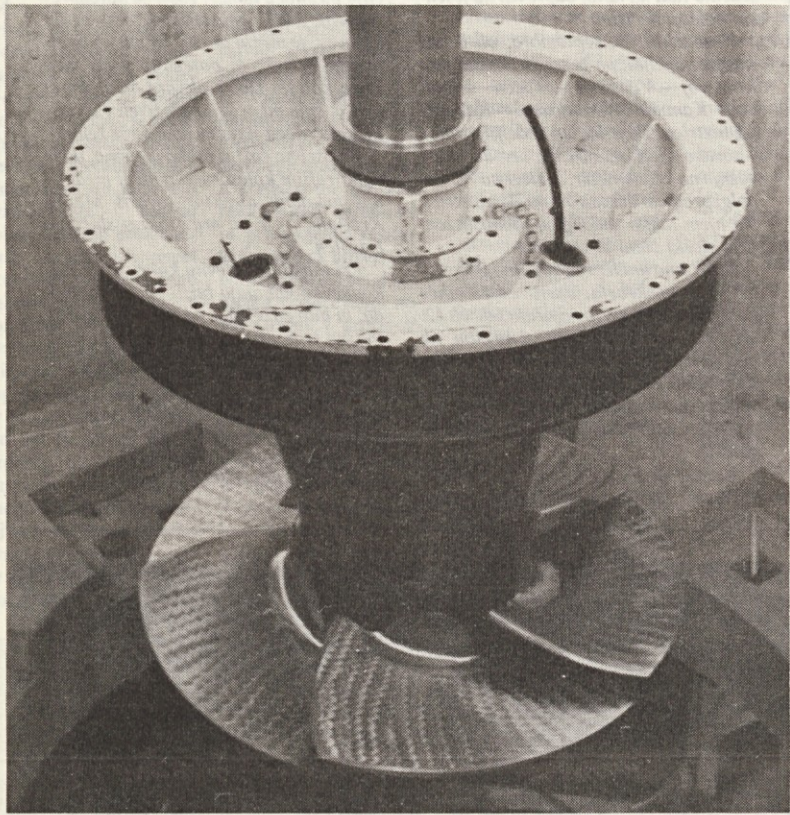
Pogosto se dogaja, da nam uspe dobiti delo tudi na podlagi dobrih rezultatov, ki smo jih že dosegli v neki državi. Enako velja tudi za Gvinejo, ki je sicer po energetskem potencialu sila revna. To je namreč šele četrta elektrarna, ki se gradi v Gvineji, eno prejšnjih, to je HE Donkea, pa smo tudi zgradili mi. Izdelali smo sicer tudi dve turbini za Grande chutes, vendar

so ju Francozi, ki imajo velik interes v tej državi in so z njo močno ekonomsko povezani, nadomestili s svojima turbinama.

Gvineja, ki je po površini sicer dokaj velika država, bujno poraščena z gozdovi in gorata, ima precejšnje težave z vodo. Izmenjujejo se deževna in suha obdobja, obdobja, ko se akumulacijska jezera polnijo in praznijo. Že pred leti je bilo zgrajeno tako jezero, in sicer jezero Banieya, ki s svojo vodo oskrbuje tri elektrarne: HE Donkea, HE Banieya in HE Grande chutes. To je 17 km dolgo jezero, ki se podreja režimom sušnega in mokrega obdobja, vendar njegov pretok vode oziroma padec omogoča le gradnjo manjših elektrarn.

Naši monterji so se kolikor toliko prilagodili podnebjju in razmeram v tej afriški državi, poraščeni z velikimi gozdovi. Najtežje se je bilo prilagoditi sopari, ki je pri temperaturi nad 30 °C skoraj neznosna. Gradbišče je približno 100 km oddaljeno od obale in glavnega mesta Konakriya, monterji pa stanujejo v prijetnem naselju blizu črnske vasi približno 30 km stran od gradbišča. Tako je njihov vsakdanji prihod na delo povezan s potovanjem po dokaj slabi in ob dežju razmočeni makadamski cesti, delavnik, ki ga pričnejo ob 7. uri zjutraj, pa prekinajo le s kosilom in nadaljujejo do 6. zvečer. Nad pogoji se sicer ne pritožujejo, z rednim jemanjem dodatka kinina se varujejo pred napadi malarije, z budnim očesom pa pred najrazličnejšimi strupenimi kačami, ki jih tam kar mr-goli. Uspešno so se rešili neke prav nevarne strupenjače, ki se je splazila v strojnico, okolico naselja pa skrbno čistijo, da se kače preveč ne opogumijo. Vtisov in dogodkov, takšnih in drugačnih, je še veliko, vendar kdo bi našel čas, da bi si jih zapisoval. Mogoče bomo kaj več napisali o tem še februarja, ko bo montaža zaključena in ko bodo naši fantje temu gradbišču dokončno dali slovo. Glede na velikanske potrebe, ki jih Gvineja še ima, pa upajmo, da si s sedanjim delom spet pridobivamo reference za naprej.

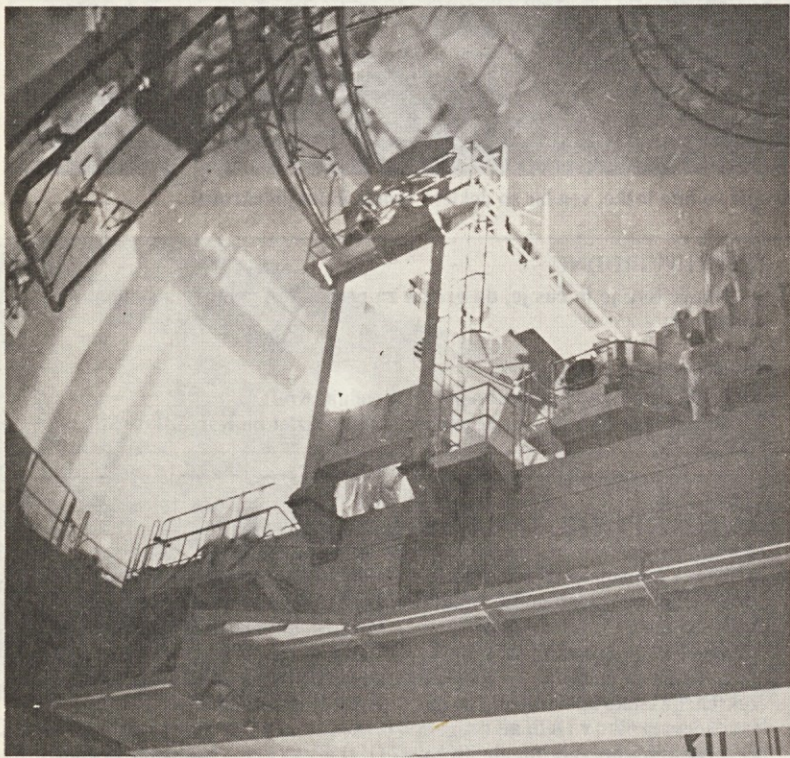
M. M.

Spuščanje sestavljene turbine, kar ni običajna praksa. Turbine se navadno montirajo v gradbeni jami, vendar je ta neobičajni način pomenil tudi velik prihranek v času in lažjo montažo.

Majhen, vendar pomemben uspeh v JE Krško

Ko smo pred desetimi leti izdelali eno od prvih polarnih dvigal in to za JE Krško, so naši projektanti pravzaprav že tedaj slutili, da dela za ta objekt ne bodo kmalu zaključena. Investitorju so predlagali, da naj omenjeno dvigalo opremi še z dodatno opremo za vzdrževanje in servisiranje. In po starem napevu za to tedaj ni bilo posluha. Izkazalo se je, da moramo tedaj premalo pretehtano odločitev investitorja zdaj popraviti. Zato je investitor leta 1983 zaprosil Litostroj, naj izdela ponudbo za dodatno opremo na »ključ«, kar pomeni sprojektirati, izdelati in zmontirati na licu mesta.

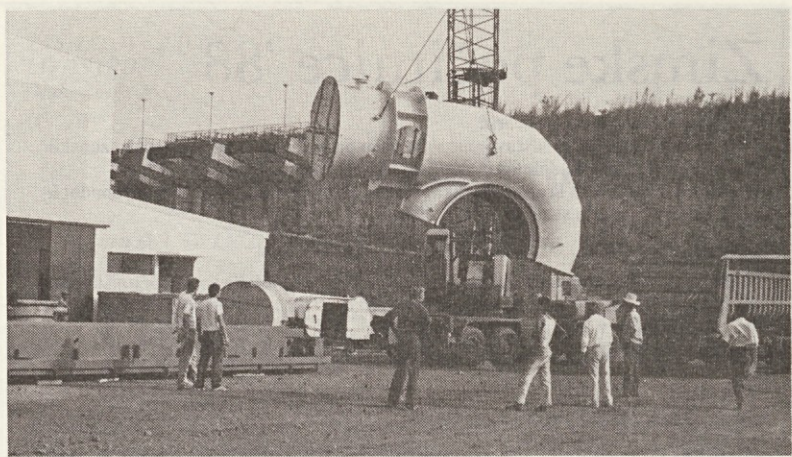

Montaža portalnega dvigala nosilnosti 10 t na polarnem žerjavu v JE Krško (Foto: B. Francelj)

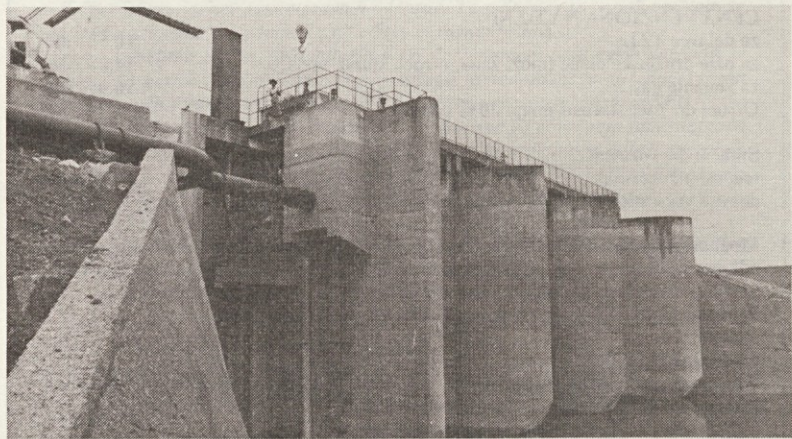
Naročilo se je na žalost zavleklo čez predvideni pogodbeni rok. V letošnjem letu smo končno z velikim naporom le uspeli izdelati del predvidene opreme in jo tudi zmontirati v času rednega letnega remonta JE.

Ceprav zdaj že lahko rečemo: konec dober, vse dobro, delo ni potekalo tako, kot smo predvidevali. S pomočjo natančno izdelane makete in tehnološkega postopka se je dela lotilo 30 naših delavcev. Večinoma so to bili že »preizkušeni mački« z dolgoletnimi izkušnjami, ki so jih pridobili na remontih in montažah doma in v tujini in še vrsto drugih in vsi so ugotavljali, da tako zahtevne in naporene montaže še niso opravljali. To ni bila običajna montaža, kakršne poznamo na gradbiščih, temveč se je bilo treba v popolnosti prilagoditi nuklearni z vsemi njenimi nevarnostmi in specifičnostmi. Delali so neprekinjeno 6 dni v skoraj nečloveških pogojih. Delali so tik pod kupolo, kjer ni bilo nobenega zračenja in v utesnjenih pogojih. Zaradi težavnih pogojev, kot so sevanje, prah, dim in vročina, so posamezniki dobili vnetje sluznice. Najtežje pa je bilo v teh pogojih delati brusilcem, saj so bili njihovi kombinezoni neprestano mokri od potu.

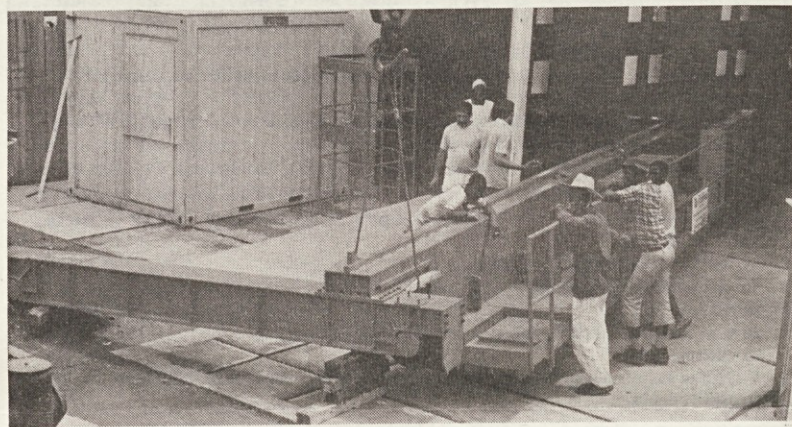
Ker je bil to čas rednega remonta nuklearke in so v reaktorskem prostoru delali tudi delavci drugih delovnih organizacij, so morali na višini okrog 35 m do najmanjše podrobnosti zaščititi delovni prostor pred padci orodja, opreme in seveda sebe. Zato so se morali naši delavci ozirati tudi nanje, da ni iz tega najvišjega delovišča padal prah po ostalih. Zato so večino svoje-

Raztovarjanje spirale na gradbišču.

Del jezua v sušni dobi, ko je jezero prazno (Foto: D. Škarabot)

Transportiranje delno zmontiranega dvigala v strojnico.

Naša ekipa monterjev na HE Banieya z leve proti desni: Mijo Stanko, Tone Babnik, Dušan Škarabot in Mensur Bačevac. Fantje stojijo pred upravnimi prostori na gradbišču.

ga dela opravljali v nočnih urah, ostali čas pa so delali drugje.

Kljub popolnoma nepredvidenim težavam, ki so nastale v fazi montaže, so svoje delo opravili v predvidenem času. Velika zahvala pri odstranjevanju napak na kraju samem gre inž. Tomiču, inž. Bernetiču in Kovačiču, ki so takoj priskočili v pomoč in montažni ekipi omogočili, da je dela opravljala skoraj brez zastoja.

Najbrž ni treba več dodajati, da je za uspeh zaslužna pravzaprav vsa ekipa, ki je pokazala maksimalno uigranost in odgovoren odnos do dela.

Pri tem delu bi se bilo zanimivo vprašati, kako to delajo drugod po svetu. Takšne primerjave so namreč zelo težke, ker v svetu kaj takega sploh ne počno. Preden spravijo v pogon takšno zadevo, kot je nuklearka, so te stvar že izdelane in dodelane in kasneje žerjavov več ne vgrajujejo. Če pa bi to delo prevzel kdo drug, bi skoraj gotovo zahteval popolnoma drugačne pogoje dela in dosti večje plačilo, vse to pa pomeni neprimerno več stroškov za investitorja in veliko daljši čas remonta elektrarne.

Litostroj se lahko pohvali s posebno tehnologijo, ki do sedaj verjetno ni bila uporabljena še nikjer v svetu. Na začetku dela je bil skeptičen tudi sam naročnik, ob koncu pa so bile lito-strojski ekipi izrečene pohvale za dobro opravljeno delo, ki ga je seveda nadzorovala tudi inšpekcijska služba. Oprema je namreč odlično prestala preizkušnjo.

Naše delo za jedrsko elektrarno Krško pa še ni končano. Izdelati moramo še vitel za vkladiščenje goriva, orodje za prenos gorilnih palic in ostalo orodje, kar bomo dobavili verjetno že na začetku naslednjega leta, manjka pa še konzola za polarno dvigalo, ki jo bo moč montirati šele med naslednjim remontom nuklearke naslednje leto.

Ceprav vedno znova ugotavljamo, da za takšna in tako zahtevna dela v Litostroju nismo dovolj niti strokovno niti kadrovsko podkovani ter da delo vedno sloni le na nekaj posameznikih, je to nedvomno izjemen uspeh. Pa čeprav na žalost včasih prav na račun nekaterih posameznikov! Tu pa je bistvo naših uspehov!

M. M.